ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική Εργασία

Το Πρόβλημα του Δημοσίου Χρέους στην Ελλάδα

του

Αβραμίδη Σταμάτη

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στη Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση

Θεσσαλονίκη 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η συγγραφή της εργασίας αποτελεί αποτέλεσμα μεγάλης προσπάθειας απόκτησης πληροφοριών και γνώσεων για ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν μια χώρα, το δημόσιο χρέος της.

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέπων Καθηγητή μου, για την αδιάκοπη στήριξή του, τις συμβουλές του και την πολύτιμη βοήθεια που μου παρείχε τόσο καθ΄όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας όσο και κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Ευχαριστώ ακόμη, τον Πρόεδρο του Τμήματος , και τους καθηγητές μου για όλες τις γνώσεις που μου έδωσαν κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών, καθώς και για τη στήριξή τους.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, και ειδικότερα τους γονείς μου, Σάκη και Ιωάννα, που βρίσκονται πάντα δίπλα μου, τις αδερφές μου, Δήμητρα και Μαρία, για την κατανόηση και στήριξή τους, και τον παππού μου Βασίλη, στον οποίο και αφιερώνω την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόσφατη οικονομική κρίση προκάλεσε ζημία στα δημόσια οικονομικά πολλών κρατών σε όλο τον κόσμο. Οι μεγάλες οικονομίες βρήκαν τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης, καθώς επέστρεψαν σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης αντίθετα με πιο ευάλωτες οικονομίες που συνεχίζουν μέχρι σήμερα να προσπαθούν να ξεφύγουν από την ύφεση.Η πανδημία των τελευταίων δύο ετών (COVID-19), καθώς ο πόλεμος μεταξύ Ρωσίας – Ουκρανίας επιφέρει αλλαγές στην οικονομία των κρατών, τη διαβίωση των πολιτών, το μέλλον πολλών επιχειρήσεων και οδηγεί σε μία ακόμη οικονομική κρίση, τα αποτελέσματα της οποίας θα φανούν τα επόμενα χρόνια.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί με σαφήνεια το θέμα του δημοσίου χρέους των κυβερνήσεων γενικά, αλλά και της Ελλάδας ειδικότερα. Γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης των θεσμικών και εννοιολογικών πλαισίων των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους, καθώς θεωρούνται κύρια στοιχεία αποτύπωσης μιας οικονομικής κρίσης. Αναλύονται τα αίτια δημιουργίας των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους, παρουσιάζεται η μέτρηση και η αξιολόγηση του δημοσίου χρέους και γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη διαχείρισή του, στους τρόπους αντιμετώπισής του με την παρουσίαση μέτρωνόπως η αύξηση των δημοσίων εσόδων, η αναδιάρθρωση των δημοσίων δαπανών, οι ιδιωτικοποιήσεις και η αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους. Τέλος, γίνεται παρουσίαση των κύριων ευρωπαικών μηχανισμών στήριξης απέναντι στα κράτη που τρέχουν υψηλά ελλείμματα, και γίνεται προσπάθεια αξιολόγησης και ερμηνείας των αποτελεσμάτων τους στη χώρα μας. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας αναλύεται και συγκρίνεται με αυτό των λοιπών ευρωπαικών χωρών χρησιμοποιώντας στοιχεία της Eurostat.

Σκοπός της εργασίας είναι η κατανόηση του δημοσίου χρέους και των συνεπειών του στην οικονομία ενός κράτους, ενώ μελετάται ειδικότερα η περίπτωση της Ελλάδας, καθώς τα

επίπεδα του δημοσιονομικού ελλείμματος και δημοσίου χρέους της είναι υψηλά συγκριτικά με αυτά άλλων χωρών. Τα εμπειρικά ερωτήματα που δημιουργήθηκαν αφορούν την εξέταση των αιτιών δημιουργίας του δημοσίου χρέους, των παραγόντων που το επηρεάζουν και τους τρόπους διαχείρισής του.

ABSTRACT

The recent financial crisis has damaged the public finances of many countries around the world. The bigeconomieshave found ways to deal with the crisis, as they have returned to positive growth rates in contrast to the more vulnerable economies that continue, to this day, to try to escape the recession.The pandemic of the last two years (COVID-19), as well as the Russia-Ukraine war, brings about changes in the economies of the states, the livelihoods of the citizens, the future of many companies.Eventually leading to another economic crisis, the results of which will be seen in the years to come.

In the present dissertation, an attempt is made to clearly present the issue of public debt of governments in general, with a key focus on Greece in particular. An attempt is being made to capture the institutional and conceptual frameworks of budget deficits and public debt, as they are considered key elements of understanding an economic crisis.Thus, over the course of this dissertation we will explore; the causes of budget deficits and public debt, the measurement and evaluation of public debt with special reference to its management, as well as the ways of tacklingdebt by introducing measures such as the increase of public revenues, the restructuring of public expenditures, privatization and public debt restructuring.Finally, the impact of main European support mechanisms that apply to countries that run high deficits are presented, and an attempt is made to evaluate and interpret their results in our

country. Greece's public debt is analyzed and compared to that of other European countries using data acquired from Eurostat.

The purpose of the dissertation is to understand the public debt and its consequences on the economy of a country.Greece will be the key focus over the course of this research as due to the high levels of budget deficit and public debt when compared to those of other countries.The empirical questions that were raised concern the examination of the causes of the creation of the public debt, the factors that affect it and how itcanbemanaged.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 9

1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ 10

1.4 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ 12

2.1 Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 12

2.2 ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV: ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 22

4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ 22

4.1.1 Ορισμός Δημοσίου Ελλείμματος 22

4.1.2 Διακρίσεις Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων 23

4.1.3 Χρηματοδότηση Δημοσιονομικών ελλειμμάτων 27

4.1.4 Συνέπειες Υψηλών Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων 30

4.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 32

4.2.1 Ορισμός Δημοσίου Χρέους 32

4.2.2 Βασικές Διακρίσεις Δημοσίου Χρέους 36

4.2.3 Συνέπειες Δημοσίου Χρέους 41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ 43

5.1 ΑΙΤΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ 43

5.1.1 Δημόσιες Δαπάνες 46

5.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 48

5.2.1 Αναλογίες Μέτρησης Δημοσίου Χρέους 48

5.2.2 Παράγοντες που Επηρεάζουν το Δημόσιο Χρέος 51

5.2.3 Ύψος και Σύνθεση Δημοσίου Χρέους 52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 57

6.1 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ 58

6.1.1 Αύξηση Δημοσίων Εσόδων 58

6.1.2 Αναδιάρθρωση Δημοσίων Δαπανών ... *59*
6.1.3 Ιδιωτικοποιήσεις ... *60*
6.1.4 Αναδιάρθρωση Δημοσίου Χρέους ... *61*
6.2 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΕ ... 62
6.2.1 Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης ... *62*
6.2.2 Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος ... *64*
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII: ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ... 66
7.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ... 66
7.1.1 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας έως το 2009 ... *66*
7.1.4 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας την περίοδο 2009-2015 (ΣΤΟΙΧΕΙΑ EUROSTAT) ... *69*
7.1.5 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας από το 2015 έως σήμερα (ΣΤΟΙΧΕΙΑ EUROSTAT) ... *72*
7.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ... 75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ... 79
8.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ... 80
8.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ... 82
8.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ... 83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ... 84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ... 91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ... 95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική οικονομική κρίση των τελευταίων ετών ήταν μια από τις σοβαρότερες που έχει βιώσει μια ανεπτυγμένη οικονομία στη σύγχρονη ιστορία τόσο από την άποψη της παραγωγής και την απώλειας της απασχόλησηςόσο και σε χρονική διάρκεια.Η οικονομική κρίση επηρεάζει τις δημόσιες δαπάνες, ενώ είναι λογικό ένα κράτος που νοσεί οικονομικά να αδυνατεί να επενδύσει σε τομείς της οικονομίας για να δημιουργήσει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης για τους πολίτες του, να αδυνατεί να προβεί σε δαπάνες που θα μπορέσουν να καλυτερεύσουν τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών του με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολυάριθμες συνέπειες για όλα τα μέλη της κοινωνίας.

Στην Ελλάδα είναι γεγονός ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τα έσοδα του κράτους, τον τομέων του και σαφώς των πολιτών. Η αναγκαιότητα σύναψης συμφώνων δημοσιονομικής αναπροσαρμογής της Ελλάδας με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, έτσι ώστε να υπάρξει ένας διαρκής δανεισμός για την κάλυψη των αναγκών της χώρας, έχει συντελέσει σε έναν ευρύτερο περιορισμό των δημόσιων δαπανών της Ελλάδας σε βασικούς τομείς της. Το μακροχρόνιο πρόβλημα του όλο και αυξανόμενου δημόσιου χρέους και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Ελλάδας συνέβαλαν στη αναξιοπιστία της χώρας και στάθηκαν ικανά για να κατευθύνουν σε μια ασταθή και τεταμένη χρηματοπιστωτική αγορά.

Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους στην Ελλάδα είναι ένα θέμα επίκαιρο και διαχρονικό.Ακόμη και σήμερα η οικονομική κρίση στην Ελλάδα έχει παραμείνει θέμα συζητήσεων των ευρωπαικών και μη ευρωπαικών συνομιλιών, ειδικότερα από την περίοδο της υπογραφής

των λεγόμενων μνημονίων, με σκοπό τη λήψη δανείων από Ευρωπαικές αρχές, τα οποία επέφεραν αυστηρά μέτρα λιτότητας, που επηρέασαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού στη χώρα μας. Βέβαια, η Ελλάδα είναι μια χώρα που κατά περιόδους έχει καταχραστεί το δημόσιο χρήμα, με αποτέλεσμα να πραγματοποιούνται δημόσιες δαπάνεςαλλά, αδικαιολόγητα, να μην επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες ενός τομέα και συνεπώς των πολιτών της χώρας (Ρεκλέτη, Τανανάκη &Κυκούδης, 2012). Ένα αρκετά αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της παραπάνω θέσης είναι το σύστημα υγείας στην Ελλάδα, που ακόμα κι όταν οι δαπάνες σε αυτό ήταν αρκετά υψηλές και θα έπρεπε να καλύπτουν τις ανάγκες των πολιτών, κάτι τέτοιο δεν συνέβαινε (Χαλκιά, Βαρακλιώτη, Σαράφης &Μπαμίδης, 2015).

Η διαχείριση του χρέους μιας χώρας αποτελεί περίπλοκη υπόθεση και η λήψη νέων δανείων για την αποπληρωμή των παλαιών και την κάλυψη του ήδη υπάρχοντος χρέους δεν αποτελείορθή τακτική διαχείρισης. Ακολούθως, στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι τρόποι σωστής διαχείρισης των χρεών και των ελλειμμάτων μιας χώρας.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκοπός της διπλωματικής έρευνας είναι η κατανόηση του δημοσίου χρέους, των αιτιών δημιουργίας του και των συνεπειών του, ενώ μελετάται ειδικότερα η περίπτωση της Ελλάδας, καθώς τα επίπεδα του δημοσιονομικού ελλείμματος και δημοσίου χρέους της είναι υψηλά συγκριτικά με αυτά άλλων χωρών.

1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Το δημόσιο χρέος μιας χώρας επηρεάζει, χωρίς αμφιβολία, τη ζωή όλων των κατοίκων της, την καθημερινότητά τους, και το επιχειρηματικό και εργασιακό τους μέλλον. Παρατηρώντας την εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε λόγω της πανδημίας του κορονοιού (COVID-19), και συνεχίζεται ως συνέπεια του πολέμου μεταξύ Ρωσίας - Ουκρανίας, πολλά ερευνητικά ζητήματαπροκύπτουν, αλλά όλα επικεντρώνονται στα ακόλουθα:

- Ποιές είναι οι αιτίες δημιουργίας του δημοσίου χρέους, ποιοί παράγοντες το επηρεάζουν και πώς μπορεί να γίνει η διαχείρισή του.
- Ποιές είναι οι συνέπειες των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και εάν αυτά μπορούν να θεωρηθούν θετικό οικονομικό γεγονός.
- Ποιά είναι τα αίτια της συνεχής διόγκωσης του ελληνικού δημοσίου χρέους.

1.4 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η διπλωματική εργασία αποτελείται από εννέα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εισαγωγή του θέματος, ο σκοπός της μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα και η δομή της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος με αναφορές σε μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά το παρελθόν σχετικά με το δημόσιο χρέος μιας χώρας και τη βιωσιμότητά του.

Στο τρίτο κεφάλαιο διευκρινίζεται η μεθοδολογία της έρευνας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεσμικό και εννοιολογικό πλαίσιο του δημοσίου χρέους και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, γίνεται αναφορά στις βασικές τους διακρίσεις, καθώς και στις συνέπειες που έχει το δημόσιο χρέος για μια χώρα, με βάση τρεις βασικές οικονομικές σχολές, την κευσιανή, τη νεοκλασική και τη ρικαρδιανή.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι αιτίες δημιουργίας δημοσιονομικών ελλειμμάτων και χρέους. Γίνεται αναφορά στη μέτρηση και αξιολόγηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, το ύψος και τη σύνθεση του δημοσίου χρέους και παρουσιάζονται οι παράγοντες που το επηρεάζουν.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη διαχείριση του δημοσίου χρέους. Αναλύονται οι τρόποι αντιμετώπισης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και γίνεται παρουσίαση των μηχανισμών στήριξης της ΕΕ απέναντι στα κράτη που τρέχουν υψηλά ελλείμματα.

Το έβδομο κεφάλαιο αφορά το δημόσιο χρέος της χώρας μας. Παρουσιάζεται η εξέλιξη, καθώς και τα αίτια δημιουργίας δημοσίου χρέους στην Ελλάδα από τη δημιουργία σύστασης του ελληνικού κράτους έως σήμερα και γίνεται σύγκριση του ελληνικού δημοσίου χρέους με αυτό των λοιπών ευρωπαικών χωρών.

Στο όγδοο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση των περιορισμών που υπήρξαν στην εκπόνηση της εργασίας, των συμπερασμάτων και προτείνονται θέματα για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ:
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Πρωτοπόρος στο θέμα αυτό θεωρείται ο Domar, ο οποίος ανέπτυξε το γνωστό μαθηματικό υπόδειγμα κατά την δεκαετία του 1950. Κατά την δεκαετία του 1980 η έρευνα στράφηκε στην εξέταση των σχέσεων του δημοσίου χρέους και διαφόρων οικονομικών φαινομένων, όπως ο πληθωρισμός, οι συνθήκες ευστάθειας της οικονομίας, τα επιτόκια και οι διεθνείς εξελίξεις, και στις μεθόδους μειώσεώς του ως ποσοστού του εθνικού εισοδήματος.

Όσον αφορά την σχέση δημοσίου χρέους και πληθωρισμού ενδεικτικό είναι το άρθρο του J. Bhandari (1983), στο οποίο διερευνάται η επίδραση της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής επί του δημοσίου χρέους. Το συμπέρασμα της αναλύσεώς του είναι ότι η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή οδηγεί σε αύξηση του δημοσίου χρέους. Από την πλευρά του ο G. Dwyer (1982) δεν βρήκε ουσιώδη συσχέτιση μεταξύ δημοσίων ελλειμμάτων και πληθωρισμού, αλλά αυτό θα πρέπει να οφείλεται στο γεγονός ότι τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν κάλυψαν την περίοδο 1952-1981 για τις ΗΠΑ, προ της συμφωνίας του Williamsberg. Απάντηση στο θέμα αυτό φαίνεται ότι δίνει το άρθρο του A. Lindbeck (1983), όπου μια τέτοια αδυναμία στατιστικής επιβεβαιώσεως της εν λόγω σχέσεως αποδίδεται σε διάφορες αιτίες, όπως ο βαθμός αξιοποιήσεως της εγχωρίου παραγωγικής ικανότητος, η αγορά εργασίας, η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική.

Για τις συνθήκες ευστάθειας της οικονομίας γράφει ο T. Cunningham (1986-87), ο οποίος θεωρεί ότι υπό συνθήκες ανισορροπίας της οικονομίας το κλείσιμο του ελλείμματος είναι δυσκολότεροόσο μεγαλύτερο είναι το δημόσιο χρέος. Ως εκ τούτου καταλήγει στο

συμπέρασμα ότι η διαδικασία μειώσεως του δημοσίου χρέους είναι μακροχρόνια, ενώ η κεϋνσιανή προσέγγιση κρίνεται ασύμφορη λόγω του βραχυχρόνιου χαρακτήρα της.

Για το ρόλο των επιτοκίων στη διαμόρφωση του δημοσίου χρέους σχετική έρευνα κάνει ο B. Friedman (1982), ο οποίος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα στατιστικά δεδομένα συμφωνούν με την θεωρία, αν και η ποσοτική τους επίδραση φαίνεται μεγαλύτερη από την αναμενόμενη.

Όσον αφοράτις μεθόδους μειώσεως του δημοσίου χρέους ως ποσοστού μάλιστα του εθνικού εισοδήματος, άκρως ενδεικτικό είναι το άρθρο των J. Odling-Smee και C. Riley (1985), οι οποίοι ως κατάλληλη στρατηγική προτείνουν μια μέσο- μακροχρόνια διαδικασία που να διασφαλίζει την παρούσα αξία της περιουσίας του δημόσιου τομέα. Η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική θα πρέπει να είναι εναρμονισμένες μεταξύ τους, ενώ η προσαρμογή τους στις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις εξαρτάται από την πηγή προελεύσεωςτων διαταραχών.

Από την πλευρά του ο J. Capra (1980-81) φαίνεται να συμφωνεί με τα περαιτέρω και τονίζει, ότι η σχετική διαδικασία μειώσεως του δημοσίου χρέους είναι χρονοβόρα λόγω των εκτεταμένων διαπραγματεύσεων που απαιτούνται αλλά και λόγω των αναπόφευκτων τριβών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της αποφασισθείσαςστρατηγικής. Οι P. Atkinson et al (1981) διακρίνουν μεταξύ οικονομικής πολιτικής που επιδρά κατευθείαν στη ρευστότητα των τραπεζών προς περιορισμό της πιστωτικής επεκτάσεώς τους προς την πλευρά της προσφοράς και μεταξύ οικονομικής πολιτικής που επιδρά επί του χαρτοφυλακίου και της δαπάνης του μη τραπεζικού τομέα με στόχο τον επηρεασμό της πιστωτικής επεκτάσεως των τραπεζών προς την πλευρά της ζητήσεως. Το συμπέρασμα στο οποίο οδηγεί η ανάλυση των συγγραφέων είναι ότι τα άμεσα αποτελέσματα των διακυμάνσεων του δημοσίου ελλείμματος

τείνουν να εμφανίζονται στο επιτόκιο για το πρώτο σύστημα και στα συνολικά νομισματικά μεγέθη για το δεύτερο.

Κατά τον Gemmel (1988), για λογικά επίπεδα επιτοκίου και ρυθμό αυξήσεως του εισοδήματος θα πρέπει να αναμένεται αύξηση των τόκων ως ποσοστό επί του εισοδήματοςμακροχρονίως, και αυτό διότι μικρές αυξήσεις του κατά την βραχυχρόνια περίοδο δύναται να παρασύρουν τις κυβερνήσεις στο να τις αγνοήσουν. Σχετικό είναι και το συμπέρασμα των I. Rizzo και A. Peacock (1987), οι οποίοι διερεύνησαν την υπόθεση των Buchanan-Wagner ότι τοδημόσιο χρέος είναι η κύρια αιτία της αυξήσεως των δημοσίων δαπανών. Το συμπέρασμά τους είναι ότι η επίδραση του πρώτου επί του δευτέρου φαίνεται περιορισμένη. Αυτό αμφισβητήθηκε από τους H. Shibata και Y. Kimura (1987), με το σκεπτικό ότι οι ψηφοφόροι που με την πίεση που ασκούν στην κυβέρνηση επηρεάζουν τις κυβερνητικές δαπάνες, ενεργούν βάσει ορθολογικών κριτηρίων και δεν πάσχουν από αυταπάτη του χρήματος.

Τέλος, οι R. Holcombe, J. Jackson και A. Zardkoohi (1981 και 1982) με την βοήθεια οικονομετρικών τεχνικών, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος με δανεισμό και όχι με φόρους καταλήγει κατά 50% σε αποταμίευση, πράγμα που ευνοεί τις μελλοντικές γενεές.

2.2 ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής και του δημόσιου χρέους συνδέονται στενά μεταξύ τους. Βιώσιμη δημοσιονομική πολιτική συνεπάγεται δυνατότητα της εκάστης χώρας περί μελλοντικής αποπληρωμής του δημοσίου χρέους της. Αντίθετα, η αντιμετώπιση υψηλού δημοσίου χρέους συνεπάγεται αυξημένη πιθανότητα το τελευταίο να καταστεί μη βιώσιμο.

Αυτό συμβαίνει διότι το υψηλό χρέος για να είναι βιώσιμο απαιτεί τη δημιουργία συνεχών και υψηλών δημοσιονομικών πλεονασμάτων. Επίσης, υψηλά δημόσια χρέη είθισται να συνοδεύονται και από υψηλά επιτόκια με αποτέλεσμα για την αποπληρωμή των τόκων να απαιτείται η ύπαρξη αντίστοιχου ύψους πρωτογενών πλεονασμάτων. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι πραγματοποιώντας έλεγχο για τη βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής ελέγχουμε και τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

Στη βιβλιογραφία υπάρχει πλήθος μεθοδολογιών που ασχολούνται με τη βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής, κάνοντας χρήση διαφόρων εμπειρικών ελέγχων. Από τους πρώτους μελετητές που εφήρμοσαν εμπειρικούς ελέγχους είναι οι ακόλουθοι: οι Hamilton and Flavin (1986), Hansen, Roberts and Sargent (1987), Trehan and Walsh (1988,1991), Haug (1991), Wilcox (1989), Hakkio and Rush (1991), και Quintos (1995). Κρίσιμο στοιχείο για τον έλεγχο της βιωσιμότητας της δημοσιονομικής πολιτικής αποτελεί το δημοσιονομικό ισοζύγιο. Πιο συγκεκριμένα, οι Hakkio and Rush (1991) με τον έλεγχο για την βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής απέδειξαν την έμμεση σχέση μεταξύ δημοσιονομικού ελλείμματος και δημοσίου χρέους. Συνεπώς, ο έλεγχος για την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους δύναται να γίνει και μέσω του ελέγχου της βιωσιμότητας του δημοσιονομικού ελλείμματος.

Για την προσέγγιση της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους έχουν αναπτυχθεί αρκετά στοχαστικά υποδείγματα αλλά και πλειάδα δεικτών που έχουν σκοπό την εξέταση τηςβιωσιμότητας του δημόσιου χρέους.Μερικά από τα υποδείγματα που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους είναι τα εξής (Cline R. W. , 2011) :

- Βασικός Έλεγχος Διαχρονικής Βιωσιμότητας των Hakkio and Rush (1991)

Οι Hakkio και Rush (1991) επινόησαν τη μέθοδο αυτή για τον έλεγχο της βιωσιμότητας της δημοσιονομικής πολιτικής, η οποία εμπεριέχει τη διαχρονική ανάλυση των Hamilton και

Flavin (1986). Η εξέλιξη του δημόσιου χρέους εξαρτάται από το ύψος των δημοσίων δαπανών και των δημοσίων εσόδων.Το δημόσιο χρέος και η δημοσιονομική πολιτική για να είναι βιώσιμα θα πρέπει κάθε έλλειμμα που έχει προκύψει να καλύπτεται από τη δημιουργία μελλοντικών πλεονασμάτων. Ο έλεγχος αυτός βασίζεται στην ακόλουθη σχέση:
$Tt = \alpha + \beta Gt + \varepsilon t$, όπου Tt είναι τα δημόσια έσοδα και Gt οι δημόσιες δαπάνες. Για να είναι βιώσιμος ο κυβερνητικός εισοδηματικός περιορισμός αναγκαία συνθήκη,σύμφωνα με τους Hakkio και Rush, είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα να είναι βιώσιμο, δηλαδή οι δημόσιες δαπάνες Gt και τα δημόσια έσοδα Tt να συνολοκληρώνονται και ο συντελεστής β να είναι 1, ενώ αν $\beta < 1$ τότε οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται με γρηγορότερο ρυθμό σε σχέση με τα δημόσια έσοδα και πιθανότατα το έλλειμμα μπορεί να μην είναι βιώσιμο. Στην περίπτωση που δεν συνολοκληρώνονται το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι μη βιώσιμο.

- Οι δύο Έλεγχοι για τη Βιωσιμότητα του Δημοσίου Χρέους των Trehan and Walsh (1988)

Οι έλεγχοι αυτοί διαφέρουν ως προς το επιτόκιο: στον έναν έλεγχο θεωρείται σταθερό, ενώ στον άλλο μεταβλητό. Και οι δύο έλεγχοι βασίζονται στην εξίσωση του εισοδηματικού περιορισμού του κράτους, με τη διαφορά όμως ότι οι μεταβλητές είναι εκφρασμένες σε πραγματικά μεγέθη και όχι σε ονομαστικά. Έτσι η εξίσωση του εισοδηματικού περιορισμού γράφεται ως εξής: $Bt = (1+rt)\ B\ t\text{-}1 + Dt$, όπου Bt είναι το πραγματικό δημόσιο χρέος το έτος t, Dt το πραγματικό δημοσιονομικό έλλειμμα και rt το πραγματικό επιτόκιο. Οι ερευνητές θεώρησαν ότι αν ο εισοδηματικός περιορισμός ισχύει, τότε το δημόσιο χρέος και το έλλειμμα θα είναι μη στάσιμα και θα συνολοκληρώνονται και το επιτόκιο θα διατηρείται σταθερό. Συνεπώς, βασική προϋπόθεση για την βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους είναι το δημόσιο χρέος και το έλλειμμα να συνολοκληρώνονται. Η παραπάνω εξίσωση γίνεται ως εξής: $Bt - B\ t\text{-}1 = rt\ B\ t\text{-}1 + Dt$ και αν το χρέος (Bt) είναι μη στάσιμο, τότε παίρνοντας την πρώτη διαφορά, δηλαδή τη $Bt - B\ t\text{-}1$, τότε αυτή είναι στάσιμη. Εάν το επιτόκιο παραμείνει σταθερό τότε το δημόσιο χρέος και το έλλειμμα συνολοκληρώνονται.

- Ο Περιληπτικός Έλεγχος Βιωσιμότητας (summary sustainability test) του Cline (2003)

Με τον έλεγχο αυτό διαπιστώνεται αν τα πρωτογενή πλεονάσματα που επιτυγχάνει ένα κράτος μπορούν να διατηρήσουν σταθερό το ποσοστό του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ. Η αύξηση του χρέους εξαρτάται τόσο από τα επιτόκια του ήδη υπάρχοντος χρέους όσο και από το ύψος ενός νέου δανεισμού με σκοπό την κάλυψη νέων ελλειμμάτων. Ο περιληπτικός έλεγχος αποτυπώνεται με τον εξής τρόπο: $\pi \geq \lambda (r - g)$, όπου το π είναι το πρωτογενές πλεόνασμα εκφρασμένο ως ποσοστό του ΑΕΠ, λ είναι η αρχική αναλογία χρέους με ΑΕΠ, r το ονομαστικό επιτόκιο και g ο ονομαστικός ρυθμός ανάπτυξης. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αν το πρωτογενές πλεόνασμα είναι μεγαλύτερο από το γινόμενο του δεξιού μέρους της εξίσωσης η αναλογία χρέους προς ΑΕΠ θα μειωθεί, αντίθετα αν το πρωτογενές πλεόνασμα είναι μικρότερο του δεξιού μέλους της εξίσωσηςτότε το ποσοστό του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ αυξάνεται. Τέλος, παρατηρούμε ότι αν η μεταβλητή λ (το αρχικό ποσοστό χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ) είναι υψηλό, τότε το πρωτογενές πλεόνασμα πρέπει να είναι ιδιαίτερα υψηλό για επιτευχθεί μείωση του ποσοστού του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ.

Ακολουθούν ορισμένοι Δείκτες Βιωσιμότητας του Δημοσίου Χρέους (Afonso A., 2003) :

- Ο Λόγος Εξυπηρέτησης του Δημοσίου Χρέους προς τα Κρατικά Έσοδα

Αυτός ο δείκτης είναι χρήσιμος διότι εκτιμά την ικανότητα της χώρας να αποπληρώσει το χρέος της. Ο δείκτης αυτός εκφράζεται με την ακόλουθη σχέση: $RPSt = (PDSt / GRt) \times 100$, όπου το PDSt είναι η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους το έτος t και GRt τα κρατικά

έσοδα το έτος t. Να σημειωθεί ότι για να προκύψουν ασφαλή συμπεράσματα από αυτόν το δείκτη θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν και τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Γενικότερα όμως, η μέγιστη τιμή του δείκτη δεν πρέπει να ξεπερνά το 25% των κρατικών εσόδων της χώρας.

- Ο Δείκτης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για τον Έλεγχο της Βιωσιμότητας του Δημοσίου Χρέους (2003)

Ο δείκτης αυτός λαμβάνει υπόψιν του το υπάρχον δημόσιο χρέος (D), τη μέση τιμή του πρωτογενούς πλεονάσματος (PS), το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ (g) και το επιτόκιο (r). Ο έλεγχος αποτυπώνεται με την εξής σχέση: D = PS / (r-g) , όπου D είναι το βιώσιμο επίπεδο δημοσίου χρέους και συγκρίνεται με το υπάρχον επίπεδο δημοσίου χρέους (D). Αν το D ξεπερνάει το D (D < D), τότε το δημόσιο χρέος δεν είναι βιώσιμο, απεναντίας αν D > D, τότε το δημόσιο χρέος είναι βιώσιμο.

- Το Δημόσιο Χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν υπογράψει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ έχουν θέσει ως τιμή αναφοράς το 60%. Αν ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ ξεπερνά σημαντικά την τιμή αυτή (άνω του 90%) τότε θα πρέπει άμεσα να ληφθούν μέτρα για τη σύγκλιση του δημοσίου χρέους προς την τιμή αναφοράς. Η σχέση με την οποία εκφράζεται ο παραπάνω δείκτης είναι η ακόλουθη : RPDt = (PODt / GDPt) × 100, όπου το PODt εκφράζει το ύψος του δημοσίου χρέους σε χρηματικές μονάδες στο τέλος του έτους t και το GDPt είναι το ύψος του ΑΕΠ σε χρηματικές μονάδες το έτος t.

- Ο Δείκτης Δημοσιονομικής Συνέπειας

Ο Blanchard (1990), σε μια εργασία του, παρουσίασε ένα δείκτη βιωσιμότητας που λαμβάνει υπόψιν του τη συνέπεια της τρέχουσας φορολογικής πολιτικής, διατηρώντας σταθερή την αναλογία του χρέους προς το ΑΕΠ. Ουσιαστικά, ο δείκτης αυτός υπολογίζει το φορολογικό κενό που οφείλεται στην διαφορά του υπάρχοντος δημοσιονομικού βάρους και του βιώσιμου δημοσιονομικού βάρους. Ο δείκτης παρουσιάζεται με την ακόλουθη σχέση: $tn - t = (\Sigma ng) / n + (r-q) \times d - t$, όπου tn είναι το δημοσιονομικό βάρος το οποίο παραμένει σταθερό για n έτη, g οι κρατικές δαπάνες, r το επιτόκιο, q ο ρυθμός μεγέθυνσης και d το ποσοστό του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ. Αν το αποτέλεσμα είναι αρνητικό αυτό συνεπάγεται ότι η υπάρχουσα φορολογική πολιτική δεν μπορεί να σταθεροποιήσει την αναλογία του χρέους προς το ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III:
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος έρευνας. Η ποσοτική μεθοδολογία είναι πολύ διαδεδομένη τόσο στον επιστημονικό όσο και στον ερευνητικό χώρο, καθώς μας βοηθά να κατανοήσουμε φαινόμενα, να αναπτύξουμε θεωρίες και να βγάλουμε συμπεράσματα μέσω της ανάλυσης επιστημονικών πρωτογενών πηγών (Bryman, Bell, &Teevan2009).

Η περιγραφική ανάλυση του δημοσίου χρέους επιτυγχάνεται μέσω της αναφοράς σε έρευνες και εμπειρικές μελέτες από τη εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία, ώστε να καταγραφεί μια πρώτη γενική εικόνα των θεωριών βοηθώντας τον αναγνώστη να εξοικειωθεί με τα γενικά

χαρακτηριστικά τους και να εμβαθύνει σε όρους και ζητήματα που σχετίζονται με αυτά. Στη συνέχεια, τα αποτελέσματα των θεωριών, υποθετικών προσεγγίσεων και μελετών που έχουν πραγματοποιηθεί παρουσιάζονται μέσω μιας περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης, τα στοιχεία της οποίας προέρχονται από τη χρήση πρωτογενών πηγών και θέτουν τις αρχές επιβεβαίωσης ή διάψευσης των θεωριών και θεμελιώνουν τις βάσεις νέων ερευνών και συμπερασμάτων.

Παρατηρώντας την εξέλιξη του δημοσίου χρέους της Ελλάδας και τις συνέπειες αυτού στην οικονομία της χώρας μας πιστεύεται πως υπάρχει επαρκής γνώση για την κατανόηση των αιτιών δημιουργίας του και ακολούθως των συνεπειών του. Η μελέτητης βιβλιογραφικής επισκόπησης δείχνει πως πολλές προσπάθειες έχουν γίνει με σκοπό την κατανόηση των φαινομένων του δημοσίου χρέους διεθνώς, ελάχιστες όμως στηνΕλλάδα.

Η δομή της εργασίας έγινε σύμφωνα με τα στάδια της ποσοτικής έρευναςόπως αυτά αναφέρονται από τον A. Bryman (2016). Αρχικάπροσδιορίστηκε ο σκοπός, οι στόχοι και τα ερωτήματα της μελέτης του δημοσίου χρέους,έπειτα παρουσιάστηκε η βιβλιογραφική επισκόπησηκαι η επεξεργασία των θεωρητικών προσεγγίσεων. Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάλυση των στοιχείων που προέρχονται από πρωτογενείς πηγές, κυρίως από το Eurostat. Η ανάλυση των στοιχείων, η σύγκρισή τους με τα ερευνητικά αποτελέσματα της βιβλιογραφίας και η εξαγωγή των συμπερασμάτων μέσω υποθετικών, αλλά και πραγματικών καταστάσεων αποτελούν χαρακτηριστικά μιας ποσοτικής ερευνητικής μεθόδου εύρεσης των απαντήσεων στα ερωτήματα που τέθηκαν, η οποία ανταποκρίνεται σε σκοπούς συλλογής και ανάλυσης αποτελεσμάτων. Χρησιμοποιήθηκε μια συμπερασματική θεωρητική μέθοδος, μέσω της οποίας διατυπώνονται οι ερωτήσεις που απορρέουν από τη βιβλιογραφία και προσπαθούν νααπαντηθούν μέσω της ανάλυσης των στατιστικών στοιχείων του Eurostat. Τα ερευνητικάσυμπεράσματα προκύπτουν έπειτα από την ανάλυση στοιχείων και τη σύγκρισήτους με τα δεδομένα.

Εν κατακλείδι, η πολύπλευρη εξέταση του θέματος, ο συνδυασμός της εκτεταμένης βιβλιογραφικής έρευνας και της ανάλυσης πραγματικών οικονομικών στοιχείων σε ένα συγκεκριμένο πεδίο, η ανάλυση με τη μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής και η χρησιμοποίηση οικονομετρικών μεθόδων για τη περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων της εργασίας καθιστά τη συμβολή της παρούσας εργασίας χρήσιμη για την κατανόηση των αιτιών δημιουργίας δημοσίου χρέους μιας χώρας και των τρόπων διαχείρισής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV:
ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ

4.1.1 Ορισμός Δημοσίου Ελλείμματος

Η έννοια του δημοσίου ελλείμματος(publicdeficit) ή δημοσιονομικού ελλείμματος (fiscaldeficit) είναι προσδεδεμένη με την αρνητική διαφορά μεταξύ των τρεχόντων κεφαλαιούχων δαπανών και των τρεχόντων εισπράξεων της κυβέρνησης (Stigliz& Walsh 2008). Στην περίπτωση παρουσίασης ελλείμματος, η κυβέρνηση προέβει σε δανεισμό από εξωτερικές πηγές της χώρας προκειμένου να χρηματοδοτήσει το χάσμα μεταξύ των εσόδων και εξόδων της με αποτέλεσμα την αύξηση του αποθέματος του χρέους (Nimani, 2013).Το δημοσιονομικό έλλειμμα θεωρείται από κάποιους θετικό οικονομικό γεγονός, καθώς τα ελλείμματα βοηθούν τις χώρες να βγουν από την οικονομική ύφεση (Das, 2016), ενώ από άλλους αρνητικό γεγονός, εφόσον οι κυβερνήσεις θα πρέπει να τα αποφεύγουν με σκοπό μια ισορροπημένη δημοσιονομική πολιτική (Βαβούρας, 2019).

Ο ορισμός του δημοσιονομικού ελλείμματος μπορεί να αποδοθεί με διάφορους τρόπους, εφόσον οι πρακτικές των δημόσιων οικονομικών διαφέρουν τόσο από χώρα σε χώρα όσο και μεταξύ των τοπικών και κεντρικών κυβερνήσεων, οι οποίες ακολουθούν διαφορετικούς κανόνες. Ο Καραβίτης (2008) υπογραμμίζει πως το ποσό και η σημασία των μεταβολών στο δημοσιονομικό έλλειμμα εξαρτώνται από τη σύνθεση του κράτους και πως το πιο ολοκληρωμένο μέτρο της κρατικής επίδρασης σε άλλους τομείς και στην οικονομία στο σύνολό της θα πρέπει να θεωρηθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα στο ευρύτερο πεδίο εφαρμογής τους. Στο ίδιο πλαίσιο ο Irwin (2015) συμπληρώνει υποστηρίζοντας πως το

δημοσιονομικό έλλειμμα μπορεί να οριστεί στο πλαίσιο των αλλαγών στον ισολογισμό ως <<η μείωση της αξίας των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης>>.

4.1.2 Διακρίσεις Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων

Το έλλειμμα ορίζεται στο πλαίσιο των αλλαγών στον ισολογισμό ως <<η μείωση της αξίας των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης>>. Το αναφερθέν έλλειμμα ονομάζεται <<καθαρό>>, ενώ το έλλειμμα που αποκλείει τις μεταβολές στον ισολογισμό της κυβέρνησης ονομάζεται <<μη καθαρό>> (Blejer&Cheasty, 2012).

Ηεπιπλέον διαφοροποίηση του ελλείμματος έγκειται κυρίως στην κατηγορία των δαπανών που περιλαμβάνει και κατά συνέπεια προκύπτουν δύο βασικές κατηγορίες δημοσίου ελλείμματος, το πρωτογενές και το πραγματικό ή καθαρό έλλειμμα (Καραβίτης, 2008):

- Πρωτογενές Έλλειμμα (Primary Deficit)

Το πρωτογενές έλλειμμααποτελεί τη διαφορά των πρωτογενών δαπανών, δηλαδή των συνολικών εξόδων, εκτός των εξόδων για την παροχή και εξόφληση δανείων, μείον τις δαπάνες εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους από τα τρέχοντα έσοδα, εκτός των δανείων και εκποιήσεως της δημοσίας περιουσίας, όταν αυτή είναι υπέρ των πρωτογενών δαπανών.
Το πρωτογενές έλλειμμα, δεν περιλαμβάνει ούτε τους τόκους εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους, οι οποίοι προκύπτουν ως επιβαρύνσεις από δανεισμό του παρελθόντος αλλά ούτε και τις δαπάνες για πληρωμές χρεολυσίων του δημοσίου χρέους. Περιλαμβάνει μόνο δαπάνες για κατανάλωση, επενδύσεις και μεταβιβάσεις εισοδήματος ή κεφαλαίου, οι οποίες με την σειρά τους μετατρέπονται σε κατανάλωση ή επενδύσεις. Κατά συνέπεια το πρωτογενές έλλειμμαεκφράζει την απορρόφηση πραγματικών πόρων της οικονομίας από το δημόσιο,

τους οποίους είτε δαπανά άμεσα, είτε τους αναδιανέμει στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά αναδεικνύοντας το βαθμό στον οποίο ο δημόσιος τομέας δρα επεκτατικά στην οικονομία της καθημερινότητας.

- Πραγματικό ή Καθαρό Έλλειμμα (Actual or Net Deficit)

Στοπραγματικό ή καθαρό έλλειμμα η διαφορά των συνολικών εξόδων, εκτός των εξόδων για την παροχή και εξόφληση δανείων, συμπεριλαμβανομένων όμως των τόκων εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους, από τα τρέχοντα έσοδα, εκτός των δανείων και εκποιήσεως της δημόσιας περιουσίας,όταν αυτή είναι υπέρ των συνολικών εξόδων. Το πραγματικό ή καθαρό έλλειμμα προκύπτει όταν στο πρωτογενές έλλειμμα συμπεριλάβουμε τους τόκους εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους αλλά όχι τις δαπάνες για χρεολύσια. Συνεπώς, εκφράζει τις απαιτήσεις του δημοσίου για νέους χρηματικούς πόρους κατά την διαχειριστική περίοδο, για κάλυψη τόσο των δαπανών για κατανάλωση και επένδυσηόσο και των εξόδων-τόκων για να εξυπηρετήσει τα δάνεια που είχε συνάψει σε προηγούμενες περιόδους.

Το Πραγματικό/ Πρωτογενές Έλλειμμα διακρίνεται περεταίρω στα ακόλουθα (Καραβίτης, 2008):

⇒ Πραγματικό/ Πρωτογενές Έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης

Το πραγματικό/πρωτογενές έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης περιλαμβάνει τα έσοδα και τις δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης και τη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης, ΟΤΑ και ΝΠΔΔ, ή της κεντρικής διοίκησης ή του κράτους.

⇒ Πραγματικό/ Πρωτογενές Έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης

Το πραγματικό / πρωτογενές έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προκύπτει όταν στο έλλειμμα της κεντρικής διοίκησης συμπεριλάβουμε τα έσοδα και τις δαπάνες της τοπικήςαυτοδιοίκησης, των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και λοιπών ΝΠΔΔ, και χρησιμοποιείται από την ευρωπαϊκή ένωση κατά την εποπτεία της δημοσιονομικής πολιτικής.

Το Πραγματικό Έλλειμμα (Actual Deficit) διακρίνεται επίσης σε Δομικό ή Διαρθρωτικό Έλλειμμα και σε Κυκλικό Έλλειμμα έτσι ώστε οι ασκούντες οικονομική πολιτική να γνωρίζουν κατά πόσο το έλλειμμα είναι αποτέλεσμα αντικυκλικής πολιτικής ή αποτέλεσμα των δομικών χαρακτηριστικών της οικονομίας.

⇒ Δομικό ή Διαρθρωτικό Έλλειμμα (Structural Deficit) είναι το έλλειμμα που δημιουργείται όταν το εισόδημα της οικονομίας αντιστοιχεί στο εισόδημα πλήρους απασχόλησηςεφόσον το πραγματικό προϊόν της οικονομίας βρίσκεται στο δυνητικό του επίπεδο, και οφείλεται στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική.

⇒ Κυκλικό Έλλειμμα (Cyclically Deficit) είναι η διαφορά του Πραγματικού Ελλείμματος από το Διαρθρωτικό ή Δομικό Έλλειμμα και οφείλεται στην οικονομική συγκυρία, καθώς ο ρυθμός μεταβολής του επηρεάζεται από τη φάση του οικονομικού κύκλου, την οποία διέρχεται το οικονομικό σύστημα.

Εάν το Δομικό Έλλειμμα είναι μηδενικό (T=G) όταν η οικονομία βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης, το εισόδημα είναι στο δυνητικό του επίπεδο, τότε το έλλειμμα που προκύπτει όταν υπάρχει στην οικονομία ύφεση και το πλεόνασμα που δημιουργείται όταν το εισόδημα υπερβαίνει το δυνητικό του επίπεδο και η οικονομία είναι σε άνθιση, ονομάζονται Κυκλικά (διότι λαμβάνουν υπόψιν τους τον οικονομικό κύκλο).

Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν μια οικονομία παρουσιάζει Δομικό ή Διαρθρωτικό Έλλειμμα, οι δημόσιες δαπάνες υπερβαίνουν τα δημόσια έσοδα (δηλαδή τους φόρους) ακόμα και στην κατάσταση πλήρους απασχόλησης, τότε το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος που προκύπτει εξαιτίας αυτούείναι ενδείξεις σημαντικών δομικών παθογενειών της οικονομίας. Επομένως, θα πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα ώστε το τελευταίο να είναι καλύτερα οργανωμένο και δομημένο αλλά και στον τρόπο διαχείρισης των δημοσίων δαπανών, προκειμένου το δομικό έλλειμμα να ισούται με μηδέν, σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης (Βαβούρας, 2019).

Επιπλέον διακρίσεις του Δημοσίου Ελλείμματος είναι οι εξής (Βαβούρας, 2019):

- Τρέχον Έλλειμμα (Current Deficit)

Το Τρέχον Έλλειμμα ορίζεται από την διαφορά των μη κεφαλαιακών εσόδων και των μη κεφαλαιακών δαπανών του δημοσίου. Αξίζει να σημειωθεί πως δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες του δημοσίου για επενδύσεις, καθώς και τα έσοδα του δημοσίου από την πώληση πάγιων περιουσιακών στοιχείων. Το τρέχον έλλειμμα είναι ιδιαίτερης σημασίας, διότι υποστηρίζεται ότι οι τρέχουσες δαπάνες του δημοσίου πρέπει να χρηματοδοτούνται πλήρως με τρέχοντα έσοδα και μόνο οι δημόσιες επενδύσεις επιτρέπεται να χρηματοδοτούνται με δανεισμό του δημοσίου. Συνεπώς, το τρέχον έλλειμμα αποτελεί μέτρο του βαθμού απόκλισης της τρέχουσας δημοσιονομικής πολιτικής από την «συνετή».

- Λειτουργικό Έλλειμμα (Operational Deficit)

Το Λειτουργικό Έλλειμμα ορίζεται ως το άθροισμα του πρωτογενούς ελλείμματος και των πραγματικών τόκων του δημοσίου χρέους. Το λειτουργικό έλλειμμα δεν περιλαμβάνει το τμήμα των τόκων του δημοσίου χρέους που οφείλεται στον πληθωρισμό. Από το δημόσιο έλλειμμα, λοιπόν, αφαιρείται το γινόμενο του πληθωρισμού επί το μέγεθος του υφιστάμενου

δημοσίου χρέους. Το λειτουργικό έλλειμμα αποτελεί μέτρο του δημοσίου ελλείμματος στην περίπτωση που η κυβέρνηση είχε καταφέρει να εξαλείψει τον πληθωρισμό.

4.1.3 Χρηματοδότηση Δημοσιονομικών ελλειμμάτων

Η χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων, όπως υποστηρίζει ο Γεωργακόπουλος (2005) μπορεί να γίνειμε διάφορους τρόπους, οι οποίο αναφέρονται αναλυτικά παρακάτω:

- ‘‘Νομισματοποίηση’’ του ελλείμματος

Με τον όρο ‘‘νομισματοποίηση’’ εννοούμε την κοπή νέου χρήματος από την κεντρική τράπεζα. Επειδή αυτός ο τρόπος χρηματοδότησης συνδέεται με την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία, η πολιτική αυτή δε συνίσταται και δε χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).

- Εσωτερικός δανεισμός

Το δημόσιο εκδίδει διάφορους τίτλους (έντοκα γραμμάτια, ομόλογα κλπ) που διαθέτει στο τραπεζικό σύστημα και σε ιδιώτες. Για τον δανεισμό αυτό, το δημόσιο πληρώνει έναν τόκο στους δανειστές του.

- Εξωτερικός δανεισμός

Το δημόσιο μπορεί να συνάψει δάνεια απευθείας από το εξωτερικόμε διαπραγματεύσιμα το επιτόκιο πληρωμής και την περίοδο λήξεως του δανείου. Επισημαίνεται ότι στον εξωτερικό δανεισμό περιλαμβάνονται μόνον ο δανεισμός και οι εκδόσεις τίτλων στο εξωτερικό. Δεν περιλαμβάνεται η διακράτηση από κατοίκους του εξωτερικού ομολόγων που έχουν εκδοθεί στο εσωτερικό της χώρας. Περιλαμβάνεται,όμως, η μεταβολή των καταθέσεων του Δημοσίου σε τράπεζες του εξωτερικού.

Η χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων με δανεισμό (εσωτερικό ή εξωτερικό) σημαίνει ουσιαστικά αύξηση του δημοσίου χρέους.Σε αυτή τη περίπτωση το κράτος χρηματοδοτεί τα ελλείμματά του δημιουργώντας χρέος (Βαβούρας, 1993).

Υποθετική Ανάλυση

Παρακάτω παρατίθεται υποθετική ανάλυση παραδείγματος των Lianos&Pseiridou (2015) με σκοπό την κατανόηση της βιβλιογραφίας.

Ας υποθέσουμε ότι μια οικονομία βρίσκεται σε ισορροπία, με εξισωμένο τον κρατικό προϋπολογισμό (G = T) και σταθερή ποσότητα χρήματος. Η κυβέρνηση θέλει να αυξήσει την απασχόληση ασκώντας επεκτατική δημοσιονομική πολιτική είτε με αύξηση των δαπανών είτε με μείωση των φόρωνδημιουργώντας έλλειμμα (G > T). Αμέσως προκύπτει το πρόβλημα της χρηματοδότησης του ελλείμματος. Η κυβέρνηση έχει δύο επιλογές. Μπορεί είτε να εκδώσει ομόλογα, τα οποία θα αγοράσει το κοινό, δηλαδή νοικοκυριά και επιχειρήσεις είτε να ζητήσει χρηματοδότηση του ελλείμματος από την κεντρική τράπεζα. Αυτά τα δύο είδη δανεισμού έχουν διαφορετικές συνέπειες για την οικονομία.

Στην περίπτωση που η κάλυψη του ελλείμματος γίνει με έκδοση κρατικών ομολόγων και διατεθούν στο κοινό το αποτέλεσμα θα είναι αύξηση του εισοδήματος και παράλληλη αύξηση του επιτοκίου. Το επιτόκιο θα αυξηθεί για δύο λόγους. Πρώτον, η κυβέρνηση, για να δώσει κίνητρο στα άτομα να αγοράζουν τα ομόλογα και να αλλάξουν τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου τους, πρέπει να αυξήσει το επιτόκιο των ομολόγων. Δεύτερον, η αύξηση του εισοδήματος θα αυξήσει τη ζήτηση χρήματος και συνεπώς το επιτόκιο. Η αύξηση του επιτοκίου προκαλεί μείωση των επενδύσεων, ένα φαινόμενο που αποκαλείται εκτόπιση των ιδιωτικών επενδύσεων από τις κρατικές δαπάνες.

Η περίπτωση αυτή αντικατοπτρίζεται στο Διάγραμμα 1. Αρχικά, η οικονομία βρίσκεται στην κατάσταση που περιγράφει το σημείο Α. Η μετατόπιση της IS, στη θέση IS΄, λόγω της αύξησης των δαπανών ή της μείωσης των φόρων, αυξάνει το εισόδημα από το Y1 στο Y2 και το επιτόκιο από r1 σε r2. Η οικονομία τώρα βρίσκεται στο σημείο Β. Στην περίπτωση αυτή, η ποσότητα του χρήματος είναι σταθερή.

Εάν η κυβέρνηση δεν προβεί σε έκδοση ομολόγων, αλλά επιλέξει να προσφύγει στην κεντρική τράπεζα, και η κεντρική τράπεζα αποφασίσει να διευκολύνει την κυβέρνηση εκδίδοντας νέο χρήμα, το οποίο χρησιμοποιείται για την κάλυψη του ελλείμματος, το αποτέλεσμα είναι διαφορετικό ως προς το επιτόκιο. Η αύξηση της ποσότητας του χρήματος θα αποτρέψει την αύξηση του επιτοκίου και την εκτόπιση των ιδιωτικών επενδύσεων, και συνεπώς το εισόδημα θα αυξηθεί περισσότερο από ό,τι αναμενόταν.

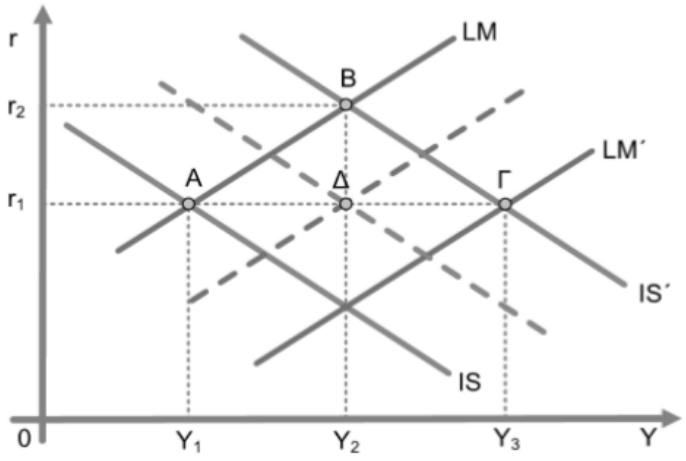

Το Δημόσιο Χρέος (Lianos&Pseiridou 2015)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Στο Διάγραμμα 1 φαίνεται η ταυτόχρονη μετατόπιση της IS και της LM προς τα δεξιά. Η νέα θέση της οικονομίας είναι στο σημείο Γ. Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα, εάν το επιθυμητό επίπεδο εισοδήματος είναι το Y2 και το επιτόκιο πρέπει να μείνει σταθερό, τότε μικρότερες μετατοπίσεις της IS και της LM είναι αρκετές, όπως φαίνεται από τις διακεκομμένες γραμμές. Στην περίπτωση αυτή, το σημείο στο οποίο θα βρισκόταν η οικονομία είναι το σημείο Δ.

Η κάλυψη του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού με έκδοση ομολογιακού δανείου επιτυγχάνει την αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, αλλά λόγω της αύξησης του επιτοκίου μειώνει τις ιδιωτικές επενδύσεις. Άρα, τα βραχυχρόνια αποτελέσματα είναι θετικά, αλλά μακροχρονίως μειώνει τη δημιουργία κεφαλαίου λόγω της μείωσης των επενδύσεων, και συνεπώς έχει αρνητικές συνέπειες για τη μακροχρόνια ανάπτυξη της οικονομίας. Επιπλέον, η χρηματοδότηση του ελλείμματος με νέο χρήμα επιτυγχάνει τον ίδιο αποτέλεσμα, χωρίς να προκαλεί αύξηση του επιτοκίου.

Σε αυτό το σημείο τίθεται το ερώτημα εάν μπορούν τα κρατικά ελλείμματα να καλυφθούν με την έκδοση νέου χρήματος, κάτι το οποίο εάν και είναι εφικτό έχει αρνητικές συνέπειες. Η έκδοση νέου χρήματος σύντομα θα προκαλέσει πληθωρισμό και αυτός με τη σειρά του θα αυξήσει τις ανάγκες της κυβέρνησης για νέο χρήμα προκειμένου να προβεί στις ίδιες πραγματικές δαπάνες. Όταν μια χώρα εισέλθει σε διαδικασία αυτοτροφοδοτούμενου πληθωρισμού το ονομαστικό χρέος αυξάνεται ταχύτατα.

4.1.4 Συνέπειες Υψηλών Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων

Η μακρόχρονη εμφάνιση μεγάλων δημόσιων ελλειμμάτων έχει σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις στην εξέλιξη των μεγεθών του οικονομικού συστήματος που εξαρτώνται από τις

ιδιαιτερότητες και τις ιδιομορφίες του θεσμικού πλαισίου της συγκεκριμένης κοινωνίας. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι οι παρακάτω (Βάμβουκας, 2017):

- Η αύξηση της ζήτησης και των πληθωριστικών πιέσεων στο βαθμό που μία μόνιμη αύξηση του ελλείμματος προκαλεί νομισματική επέκταση ταχύτερη από την αύξηση παραγωγής και της προσφοράς αγαθών.

- Η μείωση των εθνικών αποταμιεύσεων. Όταν ο δημόσιος τομέας μίας χώρας είναι ελλειμματικός, αυτό σημαίνει ότι η αποταμίευση του δημόσιου τομέα είναι αρνητική.

- Η χρηματοδοτική «εκτόπιση» του ιδιωτικού τομέα από το δημόσιο, δεδομένου ότι σημαντικό τμήμα της αποταμίευσης κατ' ανάγκη κατευθύνεται στη χρηματοδότηση των δημόσιων ελλειμμάτων και όχι στη χρηματοδότηση των επενδύσεων.

- Η αύξηση των πραγματικών επιτοκίων. Δεδομένης της ανεπάρκειας της συνολικής αποταμίευσης, το Δημόσιο, προκειμένου να προσελκύσει αποταμιευτικούς πόρους, ασκεί αυξητικές πιέσεις στα επιτόκια.

- Η διόγκωση του συνολικού δημόσιου χρέους. Είναι η πιο επιζήμια αρνητική επίπτωση στην ανάπτυξη μίας εθνικής οικονομίας. Η κυβέρνηση στην προσπάθειά της να χρηματοδοτήσει τα δημόσια ελλείμματα, προσφεύγει στον εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό.

- Η αύξηση του λόγου «δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ». Εάν η αύξηση αυτή συνεχιστεί ενδέχεται να προκληθεί πρόβλημα εμπιστοσύνης του κοινού όσον αφορά την ικανότητα του δημοσίου να εξυπηρετήσει το δημόσιο χρέος, με αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις σε ολόκληρη την οικονομία.

- Η υπερτίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, δεδομένου ότι ο εξωτερικός δημόσιος δανεισμός ασκεί ανατιμητικές πιέσεις στο νόμισμα της χώρας-οφειλέτη, αποθαρρύνοντας τις εξαγωγές και ενθαρρύνοντας τις εισαγωγές, και συμβάλλοντας κατά συνέπεια στη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Κατ' αυτό τον τρόπο εκτοπίζει το τμήμα της οικονομικής δραστηριότητας που αντιστοιχεί στους κλάδους της οικονομίας που είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στο διεθνή ανταγωνισμό.

Όπως γίνεται φανερό οι επιπτώσεις των μεγάλων δημόσιων ελλειμμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω μπορούν να πλήξουν σημαντικά την οικονομίας μιας χώρας. Για το λόγο αυτό κρίνεται σημαντική η αποφυγή τους.

4.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

4.2.1 ΟρισμόςΔημοσίου Χρέους

Το δημόσιο χρέος είναι το σύνολο των ακαθάριστων χρηματικών υποχρεώσεων του κράτους που προκύπτουν από το δημόσιο δανεισμό και εξαιρούμενων των υποχρεώσεων των περιουσιακών στοιχείων τα οποία ανήκουν στο κράτος. Μπορεί να μετρηθείσε καθορισμένα χρονικά σημεία όπως κάθε τρίμηνο και κάθε χρόνο. Συνήθως το χρονικό σημείο αναφοράς είναι το τέλος κάθε χρόνου (Βαβούρας, 2019).

Το χρέος είναι αποτέλεσμα ελλειμματικού ισοζυγίου πληρωμών και η κυβέρνηση αναγκάζεται να δανειστεί για να το καλύψει, ή αλλιώς να χρηματοδοτήσει τις δημόσιες

δαπάνες. Τα διάφορα μέσα που χρησιμοποιούνται για δανεισμό είναι η έκδοση ομολογιών, βραχυπρόθεσμων τίτλων, χρεογράφων, γραμματίων αλλά και η έκδοση κινητών αξιών.
Στο τέλος κάθε έτους παρουσιάζονται δύο αξίες οι οποίες αναγράφονται στον δανειακό τίτλο: Η ονομαστική αξία (σταθερή) και η τιμαριθμικά αναπροσαρμοζόμενη αξία της υποχρέωσης, η οποία λαμβάνει υπόψη την τιμαριθμική αναπροσαρμογή. Το δημόσιο χρέος δεν κατέχεται μόνο από την κυβέρνηση ή την κεντρική τράπεζα της χώρας, αλλά μπορεί να κατέχεται από οποιοδήποτε κυβερνητικό φορέα όπως δημοτικές ή τοπικές αρχές με κυβερνητικές εγγυήσειςPanizza &Prebittero, 2013).

Σε μια ευρύτερη έννοια του όρου «δημόσιο χρέος» περιλαμβάνονται και οι υποχρεώσεις των επιχειρήσεων δημοσίου συμφέροντος αφού σε περίπτωση που δεν μπορούν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους τότε αυτά επιβαρύνουν την κυβέρνηση, η οποία τα έχει εγγυηθεί. Επιπρόσθετα, μέρος των εσόδων αυτών των επιχειρήσεων προέρχεται από επιχορηγήσεις του κράτους και συμπεριλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό (Βαβούρας, 2019).

Τα τελευταία χρόνια, το συνεχώς αυξανόμενο δημόσιο χρέος το οποίο μαστίζει τα περισσότερα κράτη είναι ίσως το σημαντικότερο οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι χώρες. Ο βασικός τους στόχος είναι η αποκλιμάκωση του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ μέσω της δημοσιονομικής της πολιτικής. Το υψηλό χρέος επιβαρύνει δυσμενώς τον κρατικό προϋπολογισμό σε βαθμό που επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη αφού τα έσοδα κατευθύνονται στην αποπληρωμή των υψηλών τόκων και έτσι απομένουν λιγότερα χρήματα για να μπορέσει να ασκηθεί σωστά μια δημοσιονομική πολιτική με σημαντικές δαπάνες, που θα βοηθήσουν στη διοχέτευση χρημάτων στην οικονομία και θα συνεισφέρουν στην αύξηση των οικονομικών μεγεθών, όπως του ΑΕΠ(Irwin, 2015).

Επιπρόσθετα η προσπάθεια περιορισμού του χρέους προϋποθέτει την εξοικονόμηση από άλλους πόρους, οι οποίοι δημιουργούν όφελος ευκαιρίας αφού θα μπορούσαν να

χρησιμοποιηθούν αλλού πιο αποτελεσματικά σε άλλους τομείς της οικονομίας. Στη πρόσφατη ιστορία έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις χρεοκοπίας κρατών από «αθέτηση πληρωμών». Οι κύριοι λόγοι είναι η κακοδιαχείριση των δημόσιων οικονομικών και τα ξεσπάσματα οικονομικών κρίσεων όπου εντείνονται και οι αναζητήσεις ρευστότητας από διάφορα κράτη για να επιβιώσουν.Προκειμένου να υπάρχει ένα χρέος, πρέπει να υπάρχει και ένα έλλειμμα, αν και μερικές φορές υπάρχει μια χρονική υστέρηση μεταξύ της στιγμής που συμβαίνει το έλλειμμα και του χρόνου κατά τον οποίο το χρέος καταχωρείται (Mishkin, 2004).

Το δημόσιο χρέος εκδίδεται από την εθνική κυβέρνηση σε ξένο νόμισμα, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη της χώρας στην οποία αποδίδεται. Η σταθερότητα της κυβερνητικής έκδοσης μπορεί να παρέχεται από κυρίαρχες αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας. Καθώς η κυβέρνηση αντλεί τα έσοδά της από το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, το δημόσιο χρέος αποτελεί εμμέσως το χρέος των φορολογουμένων πολιτών.Το δημόσιο χρέος δημιουργείται για να αντισταθμίσει το έλλειμμα, όταν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα. Η πρακτική αυτή πηγάζει από την επιθυμία της να επιβάλει πειθαρχία στις κρατικές δαπάνες και να αποφύγει τον υπερπληθωρισμό. Οι κυβερνήσεις συνήθως δανείζονται, εκδίδοντας κινητές αξίες, κρατικά ομόλογα και γραμμάτια(Panizza &Prebittero, 2013).

Σύμφωνα με τους Dippelsman et. al. (2015), το δημόσιο χρέος μπορεί να θεωρηθεί ως ένα υποσύνολο των υποχρεώσεων από πλευράς ισολογισμού. Το παθητικό του ισολογισμού είναι στην ουσία οι υποχρεώσεις που παρέχουν οικονομικά οφέλη στις μονάδες που κατέχουν τις αντίστοιχες οικονομικές απαιτήσεις. Το κριτήριο για να καθοριστεί μια υποχρέωση ως χρέος είναι ότι οι μελλοντικές πληρωμές τόκων ή / και οι πληρωμές κεφαλαίου οφείλονται από τον οφειλέτη στον πιστωτή. Έξι διαφορετικά μέσα περιλαμβάνουν ακαθάριστο χρέος σύμφωνα με το ΔΝΤ, τα οποία είναι τα εξής (Dippelsman et. al. 2015):

1) Τα χρεόγραφα είναι διαπραγματεύσιμα χρηματοοικονομικά μέσα που χρησιμεύουν ως απόδειξη του χρέους και συνήθως περιλαμβάνουν ένα χρονοδιάγραμμα για πληρωμών τόκων και κεφαλαίου. Κάποιες κοινές μορφές των χρεογράφων είναι τα γραμμάτια, τα εμπορικά χρεόγραφα και τα ομόλογα.

2) Τα δάνεια είναι χρηματοοικονομικά μέσα που δημιουργούνται όταν ένας δανειστής δανείζει κεφάλαια απευθείας σε έναν οφειλέτη και λαμβάνει ένα αδιαπραγμάτευτο έγγραφο ως αποδεικτικό στοιχείο του ενεργητικού.

3) Άλλοι πληρωτέοι λογαριασμοί. Αυτοί αντιπροσωπεύουν εμπορικές πιστώσεις και προκαταβολές και διάφορα άλλα αντικείμενα που πρόκειται να καταβληθούν ή να εισπραχθούν.

4) Ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά είναι διεθνή αποθεματικά περιουσιακά στοιχεία που δημιουργούνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και κατανέμονται στα μέλη του ως συμπληρώματα των υπαρχόντων συναλλαγματικών αποθεμάτων. Ο ορισμός του ακαθάριστου χρέους περιλαμβάνει τα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα. Ωστόσο, σε πολλές χώρες τα ΕΤΔ που διακρατούνται από τις κεντρικές τράπεζες δεν περιλαμβάνονται στο χρέος της γενικής κυβέρνησης.

5) Νόμισμα και καταθέσεις. Το νόμισμα αποτελείται από τραπεζογραμμάτια και κέρματα που έχουν σταθερή ονομαστική αξία και έχουν εκδοθεί ή εγκριθεί από την κεντρική τράπεζα ή την κυβέρνηση. Παρά το γεγονός ότι όλοι οι υποτομείς της γενικής κυβέρνησης κατέχουν συνάλλαγμα, γενικά μόνο η κεντρική τράπεζα τα διαχειρίζεται. Οι καταθέσεις είναι όλες οι αξιώσεις, εκπροσωπούμενες από την απόδειξη της κατάθεσης, για τις εταιρείες που δέχονται καταθέσεις (συμπεριλαμβανομένης και της κεντρικής τράπεζας) και σε ορισμένες περιπτώσεις, της γενικής κυβέρνησης και άλλων θεσμικών μονάδων.

6) Ασφαλιστικά συστήματα, συνταξιοδοτικά συστήματα και συστήματα τυποποιημένων εγγυήσεων τα οποία περιλαμβάνουν την παροχή τεχνικής πρωτασφάλισης, την ασφάλεια ζωής, τα αποθεματικά, τα δικαιώματα προσόδων δικαιώματα, τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, τις αξιώσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων και τις διατάξεις για καταπτώσεις τυποποιημένων εγγυήσεων. Τα αποθεματικά, τα δικαιώματα, και οι προμήθειες αντιπροσωπεύουν τις υποχρεώσεις μιας μονάδας του δημοσίου τομέα όπως ο ασφαλιστής, το συνταξιοδοτικό ταμείο, ή ο εκδότης των τυποποιημένων εγγυήσεων, και ένα αντίστοιχο περιουσιακό στοιχείο του κατόχου του ασφαλιστηρίου συμβολαίου ή τους δικαιούχους.

4.2.2 Βασικές Διακρίσεις Δημοσίου Χρέους

Δημόσιο χρέος ονομάζεται το μέγεθος που αναφέρεται στον υφιστάμενο δανεισμό του δημοσίου σε δεδομένο χρονικό σημείο. Γενικά, το χρονικό σημείο αναφοράς είναι το τέλος κάθε χρόνου. Το δημόσιο χρέος δημιουργείται με τον δημόσιο δανεισμό, ο οποίος συνιστά ένα από τα τρία μέσα χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών. Άλλοι τρόποι αποτελούν η φορολογία και η έκδοση νέου χρήματος, μέτρο το οποίο καταργήθηκε με την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ (Βαβούρας, 2019). Το δημόσιο χρέος συνήθως εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ και προκύπτει αν διαιρέσουμε το Χρέος προς το ΑΕΠ της χρονιάς και το πολλαπλασιάσουμε με το 100.

Το δημόσιο χρέος εκφράζει το σύνολο των συσσωρευμένων απαιτήσεων τρίτων απέναντι στο δημόσιο. Ο ορισμός του δημόσιου χρέους μπορεί, όμως, να λάβει διάφορες μορφές, αναλόγως αν αναφερόμαστε στο ακαθάριστο χρέος, δηλαδή στο σύνολο υποχρεώσεων του δημοσίου, ή στο καθαρό χρέος, δηλαδή στις υποχρεώσεις του δημοσίου μείον τις απαιτήσεις που έχει έναντι τρίτων. Επιπλέον, το χρέος μπορεί να εκφραστεί ως εγχώριο ή προς την

αλλοδαπή αναλόγως του τόπου μόνιμης κατοικίας των πιστωτών, ή και σε εθνικό νόμισμα ή σε συνάλλαγμα αναλόγως του νομίσματος στο οποίο έχει γίνει η έκδοση του χρέους(Καραβίτης,2008).

Παρακάτω παρουσιάζεται η ανάλυση των βασικών διακρίσεων του δημοσίου χρέος όπως αυτή σημειώνεται στη βιβλιογραφία:

- Καθαρό – Ακαθάριστο Χρέος

Το καθαρό χρέος υπολογίζεται όταν αφαιρεθούν από το ακαθάριστο χρέος τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία, δηλαδή τα ρευστά διαθέσιμα και οι καταθέσεις όψεως και προθεσμίας των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, ενώ το ακαθάριστο χρέος είναι στην ουσία όλες οι υποχρεώσεις ενός κράτους σε μεικτούς αριθμούς χωρίς οποιεσδήποτε αποκοπές. Το ακαθάριστο χρέος είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται γιατί σχετίζεται άμεσα με τις δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους, δηλαδή τη χρεολυσία και τους τόκους. Το καθαρό χρέος αναφέρεται στο σύνολο των υποχρεώσεων του μη χρηματοπιστωτικού δημόσιου τομέα αφαιρουμένων των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων του που κρατούνται από τους μη χρηματοπιστωτικούς ιδιωτικούς φορείς, καθώς και τους δημόσιους και ιδιωτικούς χρηματοδοτικούς συντελεστές. Αντίθετα, το ακαθάριστο περιέχει τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Έτσι λοιπόν το χρέος σε καθαρούς όρους ορίζεται από την αφαίρεση των περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης από το ακαθάριστο χρέος (Gomez-Puig &Sosvilla – Rivero, 2015).

Η έννοια του καθαρού χρέους είναι αυτή που χρησιμοποιείται πιο συχνά για την παρακολούθηση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας μιας χώρας. Το καθαρό χρέος είναι σημαντικό για κάθε ολοκληρωμένη ανάλυση του χρέους μια χώρας, της βιωσιμότητας του

χρέους και των δημοσιονομικών κινδύνων. Οι υποστηρικτές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ)υποστηρίζουν την ανάπτυξη μιας ευρύτερης αντίληψης γύρω από τον όρο <<καθαρή θέση>>, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, όπως οι μετοχές των κρατικών εταιρειών και των κρατικών ακινήτων, καθώς και τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του ενεργητικού μιας κυβέρνησης μπορούμε να έχουμε μια πληρέστερη εικόνα των δημόσιων οικονομικών της από ότι λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις υποχρεώσεις της. Αξίζει να σημειωθεί πως κατά την εκτίμηση του κινδύνου αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους της κυβέρνησης, οι αναλυτές συχνά μπορούν να προσθέτουν λίγο βάρος σε ορισμένα περιουσιακά στοιχεία (Stiglitz, 2019).

- Εσωτερικό – Εξωτερικό Χρέος

Ανάλογα με την προέλευσή του, το δημόσιο χρέος διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό. Εσωτερικό δημόσιο χρέος είναι ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός, ο οποίος έχει συναφθεί στο εσωτερικό της χώρας, ενώ εξωτερικό δημόσιο χρέος είναι ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός, ο οποίος έχει συναφθεί στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, το χρέος που είναι εκφρασμένο στο εθνικό νόμισμα χαρακτηρίζεται εγχώριο ή εσωτερικό, ενώ το χρέος που είναι εκφρασμένο σε άλλα νομίσματα εξωτερικό (Kumhof& Tanner, 2005).

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί πως οι ασφάλειες των δανείων, οι οποίες είναι εκφρασμένες σε τοπικά νομίσματα, αλλά διακρατούνται από μη-εγχώριους επενδυτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν εξωτερικό χρέος, ενώ οι ασφάλειες των δανείων που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα και διακρατούνται από εγχώριους επενδυτές θεωρούνται εσωτερικό χρέος. Η προσέγγιση αυτή έχει προταθεί από το ΔΝΤ και προτείνεται να χρησιμοποιείται από όλες τις χώρες κατά τη δημοσίευση στατιστικών στοιχείων για τα χρέη τους (Panizza, 2008).

Τα δυο αυτά είδη δανεισμού παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ως προς τις οικονομικές επιπτώσεις:

Η πρώτη διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο εξωτερικός δημόσιος δανεισμός έχει ως συνέπεια την αύξηση των παραγωγικών πόρων που διατίθενται στην χώρα οφειλέτη για κατανάλωση ή για επενδύσεις. Έτσι, στην περίπτωση που η συνολική δαπάνη ή ζήτηση της χώρας οφειλέτη είναι υψηλότερη από την συνολική παραγωγή της, με τον εξωτερικό δανεισμό αυξάνονται οι πόροι που είναι διαθέσιμοι στην οικονομία. Είναι εύλογο το γεγονός ότι κατά την περίοδο εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους, η συνολική δαπάνη ή ζήτηση της χώρας οφειλέτη θα είναι μικρότερη από την συνολική παραγωγή της. Αντίθετα, ο εσωτερικός δανεισμός δεν αυξάνει τους συνολικούς πόρους της οικονομίας. Όταν οι δημόσιοι φορείς δανείζονται από εσωτερικές πηγές, χρησιμοποιούν πόρους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Με τον δανεισμό αυτόυπάρχει μια ανακατανομή παραγωγικών πόρων μεταξύ των κατοίκων της χώρας,ενδεχομένως αποτελεσματικότερη, ενώ η εξυπηρέτηση του έχει ως συνέπεια την μεταβίβαση των παραγωγικών πόρων από κατοίκους της συγκεκριμένης χώρας σε κατοίκους της ίδιας χώρας (Γεωργακόπουλος, 2005).

Δεύτερη διαφορά αποτελεί το γεγονός ότι ο εξωτερικός δανεισμός ασκεί ανατιμητικές πιέσεις στο νόμισμα της χώρας οφειλέτηαποθαρρύνοντας τις εξαγωγές και ενθαρρύνοντας τις εισαγωγές συμβάλλοντας στη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της. Από τη άλλη μεριά, ο εσωτερικός δανεισμός περιορίζει τα κεφάλαια που διατίθενται στον ιδιωτικό τομέα αυξάνοντας έτσι τα εγχώρια επιτόκια εκτοπίζοντας τμήμα των εγχώριων ιδιωτικών επενδύσεων (Βαβούρας, 1993).

Η τρίτη διαφορά αναφέρεται στο γεγονός ότι ο εξωτερικός δημόσιος δανεισμός διευρύνει τα δημοσιονομικά ελλείμματα, χωρίς τα τελευταία να ασκούν υπερβολικές αυξητικές πιέσεις στο επίπεδο του πληθωρισμού και τα επιτόκια της χώρας οφειλέτη. Η διόγκωσή του, όμως, αυξάνει το βαθμό κατά τον οποίο η χώρα οφειλέτη επηρεάζεται από εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι η διεθνής ύφεση και οι απότομες μεταβολές των επιτοκίων στην διεθνή κεφαλαιαγορά. Η εκτεταμένη προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό έχει ως αποτέλεσμα τη

δημιουργία υπερτιμημένων συναλλαγματικών ισοτιμιών, τη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου πληρωμών και την αύξηση του βαθμού εξάρτησης της χώρας από εξωγενείςπαράγοντες, ενώ η εκτεταμένη προσφυγή στον εσωτερικό δανεισμό επιφέρει αύξηση των πραγματικών επιτοκίων στο εσωτερικό και εκτόπιση των εγχώριων επενδύσεων (Βαβούρας, 1993).

- Βραχυπρόθεσμο – Μακροπρόθεσμο Χρέος

Το βραχυπρόσθεσμο χρέος εξοφλείται μέσα σε ένα χρονικό διάστημα διάρκειας τριών έως εννέα μηνών και το επιτόκιό του είναι χαμηλό. Ο σκοπός του δανεισμού αυτού είναι η χρηματοδότηση των δαπανών, παραγωγικών και μη-παραγωγικών, του κράτους και αποτείνεται σε επενδυτές, οι οποίοι επιθυμούν να αποταμιεύσουν σε βραχυπρόθεσμους τίτλους. Το κράτος, στην προσπάθειά του να μετατρέψει το βραχυπρόθεσμο δανεισμό σε μεσοπρόθεσμο, πολλές φορές, επιχειρεί και ανανεώνει τους βραχυπρόθεσμους τίτλους που λήγουν κάθε τρίμηνο, εξάμηνο ή και χρόνο. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός χρησιμεύει σε περιόδους ύφεσης όπου το κράτος επιχειρεί να επενδύσει τα χρήματα στην οικονομία για να ενισχύσει τη ζήτηση η οποία είναι μειωμένη. Τα κεφάλαια αυτά μεταφέρονται στην ουσία από την αποταμίευση στην κατανάλωση. Επιπρόσθετα, ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός φέρει χαμηλότερα επιτόκια από το μακροπρόθεσμο και βοηθά το κράτος να αποφεύγει τον μακροπρόθεσμο δανεισμό.

Το μακροπρόθεσμο χρέος έχει διάρκεια δέκα ετών ή και περισσότερο και το επιτόκιό του είναι υψηλό. Τέτοια δάνεια προορίζονται για αναπτυξιακά προγράμματα και προκειμένου να καλύψουν άλλες μακροπρόθεσμες ανάγκες των δημόσιων αρχών. Επιπλέον, μια η κυβέρνηση μπορεί να δανειστεί κεφάλαια για τις μακροπρόθεσμες ανάγκες της και να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαια σε αναπτυξιακές δραστηριότητες. Ο μέσος όρος της περιόδου

εξόφλησης ενός μακροπρόθεσμου χρέους είναι συνήθως ένα χρονικό διάστημα άνω του ενός έτους και μικρότερο των πέντε ετών (Kumhof& Tanner, 2005).

4.2.3 Συνέπειες Δημοσίου Χρέους

Υπάρχουν τρεις θεωρίες σχετικά με τις επιπτώσεις των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους: η κευσιανή, η νεοκλασική και η ρικαρδιανή. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι συζητούν κυρίως την κατάσταση της εμφάνισης ελλείμματος, λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων, και όχι λόγω της αύξησης των κρατικών δαπανών. Σε γενικές γραμμές, οι διαφορές στην νοοτροπία σχετικά με το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, προκύπτουν από διαφορετικές επιλογές σε υποθέσεις στις οποίες βασίζονται τα υποδείγματα των διαφόρων σχολών (Gomez-Puig &Sosvilla – Rivero, 2015).

Σύμφωνα με το δόγμα της κλασικής πολιτικής οικονομίας, το έλλειμμα και το δημόσιο χρέος είναι δικαιολογημένο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως η περίοδος πολέμου.Η μόνιμη ύπαρξή τους δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση της χρηματοδότησης των παραγωγικών επενδυτικών σχεδίων, των οποίων το ποσοστό απόδοσης είναι υψηλότερο από το επιτόκιο των δανείων.Η νεοκλασική σχολή βασίζεται στην υπόθεση ότι οι άνθρωποι έχουν μια περιορισμένη διάρκεια ζωής και σε όλες τις περιόδους υπάρχει μια ισορροπία στην αγορά. Τα ελλείμματα του προυπολογισμού αυξάνουν τις συνολικές δαπάνες με τη μετατόπιση των φόρων για την επόμενη γενιά. Αν οι οικονομικοί πόροι χρησιμοποιούνται πλήρως, η αύξηση της κατανάλωσης συνεπάγεται μεμειωμένες αποταμιεύσεις. Η κατάσταση στην αγορά κεφαλαίων αλλάζει και το επιτόκιο πρέπει να αυξηθεί, καθώς η αγορά θα επανέλθει σε ισορροπία. Συμπερασματικά, τα μόνιμα ελλείμματα παραγκωνίζουν την ιδιωτική συσσώρευση του κεφαλαίου, η οποία έχει καταστροφικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη (Bilan, 2015).

Η κευσιανή σχολήβασίζεται στο γεγονός ότι τα έγκαιρα ελλείμματα έχουν ευνοικές επιπτώσεις στην ευημερία. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η διέγερση της συνολικής ζήτησης που προκαλείται από ένα έλλειμμα έχει αρνητικές επιπτώσεις. Τέτοιο παράδειγμα είναι η κατάσταση της πλήρους απασχόλησης και η σταθερή προσφορά χρήματοςόταν η αυξημένη ζήτηση χρήματος οδηγεί σε αύξηση των επιτοκίων και πτώση των επενδύσεων. Ως εκ τούτου, η κευσιανή σχολή αφήνει το ενδεχόμενο το έλλειμμα να έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις, ανάλογα με την κατάσταση της οικονομίας(Checherita& Rother, 2010).

Η Ρικαρδιανή σχολή ξεκινά απο την υπόθεση της ουδετερότητας του χρέους, και βασίζεται στην υπόθεση ότι ο χρονικός ορίζοντας πολιτικών και φορολογουμένων είναι άπειρος, οι φόροι πληρώνονται εφάπαξ και οι διαφορές στα φορολογικά βάρη παρακινούν τους πολίτες να μεταφέρουν τα χρέη με βάση τον αλτρουισμό. Υποστηρίζεται επίσης ότι η χρήση του ελλείμματος δε μπορεί να δημιουργήσει αξία και οι δημόσιες δαπάνες δε μπορούν να χρηματοδοτηθούν επ΄αόριστον με δανεισμό. Δεδομένου ότι αυτές οι υποθέσεις δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, και ότι η υπόθεση της ουδετερότητας του χρέους δε μπορεί να διατηρηθεί, θεωρείται ότι η ρικαρδιανή κατεύθυνση δε μπορεί να δώσει οδηγίες για τη διεξαγωγή δημοσιονομικών πολιτικών (Bilan, 2015).

Το νεοκλασικό και κευσιανό υπόδειγμα μπορεί να συμπληρωθεί αρκετά καλά δεδομένου ότι η νεοκλασική ανάλυση εξετάζει τις επιπτώσεις των μόνιμων ελλειμμάτων, ενώ η κευσιανή αναγνωρίζει την επίδραση του προσωρινού ελλείμματος. Το νεοκλασικό υπόδειγμα ωστόσο θεωρεί το χαμηλότερο χρέος ευνοικότερο από τη σκοπιά του μέσου όρου των εθνικών αποταμιεύσεων, αλλά επιτρέπει τα προσωρινά ελλείμματα της κυβέρνησης, τα οποία χρησιμοποιούνται για τη σταθεροποίηση της οικονομίας κοντά στην ισορροπία (Checherita& Rother, 2010).

Τα κύρια μειονεκτήματα των παραπάνω θεωριών είναι ότι στη μελέτη των επιπτώσεων του ελλείμματος και του δημοσίου χρέους στην οικονομική δραστηριότητα έχουν αγνοηθεί η μέθοδος της χρηματοδότησης του ελλείμματος, η αιτία των ελλειμμάτων, η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων και των κρατικών δαπανών, και η προθεσμία εντός της οποίας διεξάγεται η ανεπαρκής χρηματοδότηση.Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι προκειμένου να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος της δημοσιονομικής πολιτικής για τη συνολική ζήτησηείναι απαραίτητο να αναπτυχθεί ένα μοντέλο, το οποίο θα καθορίζει βασικές πολιτικές(Irwin, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V:
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

5.1 ΑΙΤΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

Σε ένα στοιχειώδες επίπεδο ανάλυσης, το δημόσιο έλλειμμα προκαλείται όταν μια κυβέρνηση ξοδεύει περισσότερα από όσα εισπράττει σε φόρους. Η μείωση των φορολογικών συντελεστών μπορεί επίσης να προκαλέσει έλλειμμα. Ωστόσο, ο σύγχρονος κόσμος της οικονομίας είναι πιο περίπλοκος, και η μελέτη των αιτιών της δημιουργίας των δημοσίων ελλειμμάτων απαιτεί κάτι περισσότερο από μια απλή στοιχειώδη ανάλυση (Driessen, 2016).Οι περίοδοι οικονομικής ανάπτυξης και οικονομικής ύφεσης μπορεί να έχουν τεράστια επίδραση στην ικανότητα μιας κυβέρνησης να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες της. Στην πραγματικότητα, το έλλειμμα μπορεί να εμφανιστεί ακόμη και αν μια κυβέρνηση δεν αυξήσει τις δαπάνες της κατά την μικρότερη χρηματική μονάδα ή δεν αυξήσει τον

χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή της κατά 1%. Ωστόσο, για πολλές χώρες, η αύξηση του δημοσίου ελλείμματος είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της βίωσης μιας οικονομικής ύφεσης ή μιας παρατεταμένης περιόδου αργής ανάπτυξης (IMF, 2010).

Κατά τη διάρκεια μια οικονομικής ύφεσης, οι ροές εσόδων πέφτουν από τους άμεσους και έμμεσους φόρους, ενώ την ίδια στιγμή, η κυβέρνηση καλείται να πληρώσει περισσότερα στους παρόχους πρόνοιας και να στηρίξει το εισόδημα. Έτσι, το μέρος ενός δημοσιονομικού ελλείμματος μπορεί να είναι το αποτέλεσμα των αυτόματων σταθεροποιητών της εργασίας. Αυτοί οι σταθεροποιητές είναι οι αλλαγές σε φορολογικές και κυβερνητικές δαπάνες που συμβαίνουν αυτόματα σε διαφορετικά στάδια του επιχειρηματικού κύκλου. Οι κυβερνήσεις των πιο ανεπτυγμένων χωρών είναι διατεθειμένες να επιτρέψουν στους αυτόματους σταθεροποιητές να ενεργήσουν, διότι, όταν ανακάμψει η οικονομία τους, η κυκλική συνιστώσα του δημοσιονομικού ελλείμματος θα μειωθεί, και μάλιστα σε μια περίοδο οικονομικής άνθησης η κυβέρνηση μπορεί να τρέξει πλεόνασμα(Jadhav &Neelankavil, 2011).

Ένα μεγάλο και αυξανόμενο δημοσιονομικό έλλειμμα θα μπορούσε επίσης να είναι το σκόπιμο αποτέλεσμα των ενεργειών μιας κυβέρνησης, η οποία επιλέγει να ακολουθήσει επεκτατική δημοσιονομική πολιτική για την τόνωση της συνολικής ζήτησης, της παραγωγής και της απασχόλησης σε μια εποχή που η ζήτηση του ιδιωτικού τομέα είναι στάσιμη ή μειώνεται. (Nimani, 2013).Ωστόσο υπάρχει και μια σειρά διαρθρωτικών αιτιών για την ανάπτυξη ενός δημοσίου ελλείμματος, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις χωρών, τα δημοσιονομικά ελλείμματα αποτελούν ένα σχεδόν μόνιμο χαρακτηριστικό της οικονομίας τους, και η κυβέρνηση σπάνια είναι σε θέση να συλλέξει αρκετά φορολογικά έσοδα για την κάλυψη των ετήσιων δαπανών των προυπολογισμών. Οι αιτίες αυτές είναι οι εξής (Jadhav &Neelankavil, 2011):

- Τα υψηλά επίπεδα φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής

Η φοροαποφυγή είναι νόμιμη καθώς υπάρχει όταν άτομα και επιχειρήσεις προκειμένου να επωφεληθούν φορολογικά και να λάβουν φορολογικές ελαφρύνσεις, επιλέγουν να πληρώσουν φόρους σε χώρες με χαμηλή φορολογία (π.χ. η δημιουργία μιας offshore εταιρείας). Η σκόπιμη φοροδιαφυγή είναι παράνομη και σε ορισμένες χώρες οι κυβερνήσεις είναι λιγότερο αποτελεσματικές από ότι θα μπορούσαν να είναι στην συλλογή φόρων και την αντιμετώπιση του φαινομένου.

- Τα υψηλά επίπεδα του εισοδήματος και η ανισοκατανομή του πλούτου

Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι οι μεγάλες κοινωνικές ανισότητες έχουν τη δυνατότητα να επιδρούν στην επιδείνωση της δημοσιονομικής θέσης της κυβέρνησης. Η ύπαρξη μεγάλου πληθυσμού με υψηλό εισόδημα σε μια χώρα είναι η αιτία δημιουργίας υψηλότερων φόρων. Μεγάλος αριθμός ατόμων εντοπίζεται με χαμηλούς μισθούς και με ανασφάλεια εργασίας που δυσκολεύεται στην πληρωμή των φόρων με συνέπεια να εξαρτάται από τις κοινωνικές παροχές, γεγονός που αυξάνει τις κρατικές δαπάνες.

- Δημογραφικοί παράγοντες

Η γήρανση του πληθυσμού μπορεί να προκαλέσει αύξηση των κρατικών δαπανών για κρατικές συντάξεις. Επίσης ταχέως αυξανόμενος πληθυσμός, για παράδειγμα ένας πληθυσμός που ενισχύεται από μεγάλα ρεύματα μετανάστευσηςθέτει μεγαλύτερες πιέσεις στην κυβέρνηση για χρηματοδότηση των βασικών δημόσιων αγαθών.

- Τα υψηλά επίπεδα κρατικών επιχορηγήσεων/οικονομικής στήριξης

Κατά χρονικές περιόδους, το σύνολο των κρατικών δαπανών μπορεί να αυξηθεί λόγω της άσκησης πιέσεων από συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού. Για παράδειγμα σε ορισμένες χώρες υπάρχουν γενναιόδωρα συστήματα γεωργικών και ενεργειακών επιδοτήσεων που είναι πολιτικά δύσκολο να μειωθούν.

- Η αναποτελεσματικότητα της κυβέρνησης

Εάν ο κρατικός τομέας είναι σχετικά λιγότερο αποτελεσματικός στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών, τότε η αξία για τα χρήματα θα είναι χαμηλότερη και θα υπάρχουν μεγαλύτερες δαπάνες για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων.

- Ο πόλεμος ή η ετοιμότητα για πόλεμο

Ο πόλεμοςαφήνει τη χώρα με μεγάλα χρέη, εξαιτίας της αύξησης των αμυντικών δαπανών.

- Η υποκίνηση για οικονομική ανάπτυξη που προκαλείται από τις υπανάπτυκτες χώρες,τα τελευταία χρόνια, κάνει τον όγκο του δημοσίου χρέους να αυξάνεται.

Οι λόγοι αυτοί βοηθούν να εξηγηθεί το γεγονός ότι πολλές χώρες εκτελούν χρόνια δημοσιονομικά ελλείμματα. Αυτό σημαίνει ότι το έλλειμμα δεν θα εξαφανιστεί, ακόμα και όταν η οικονομία βρίσκεται σε ανοδική πορεία. Σε πολλές χώρες, λοιπόν, τα υπερβολικά μεγάλα ελλείμματα μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία ή την αύξηση του δημόσιου χρέουςαφού η κυβέρνηση προκειμένου να καλύψει το δημοσιονομικό έλλειμμα αναγκάζεται να δανειστεί. Ωστόσο, η κάλυψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δεν είναι ο μόνος λόγος δημιουργίας ή αύξησης του δημόσιου χρέους(Driessen, 2016).

5.1.1 Δημόσιες Δαπάνες

Οι δημόσιες δαπάνες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της ύπαρξης των ελλειμμάτων και του χρέους σε μια κυβέρνηση. Οι δημόσιες δαπάνες είναι η αξία των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από το κράτος και τις συναφείς επιχειρήσεις των δημόσιων οργανισμών μιας χώρας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γεωργακόπουλος (2005) οι δημόσιες δαπάνες συμβάλλουν στην τρέχουσα πραγματική ζήτηση, δίνουν μια

συντονισμένη ώθηση στην οικονομία, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τησταθεροποίησή της, για την αναστροφή του επιχειρηματικού κύκλου και για σκοπούς ανάπτυξης, αυξάνουν τα δημόσια αγαθά και δημιουργούν θετικές εξωτερικότητες για την οικονομία και την κοινωνία στο σύνολό της μέσω του κεφαλαίου.Οι δημόσιες δαπάνες μπορούν να χρηματοδοτηθούν μέσω των φόρων, του δημοσίου χρέους και της διεθνούς βοήθειας (Allen &Tommasi, 2001).

Όσο αφορά τη σύνθεσή τους, οι δημόσιες δαπάνες μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής(Allen &Tommasi, 2001):

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βάση το είδος των αγαθών και των υπηρεσιών	**Σύμφωνα με τον επίσημο φορέα και την οργάνωση από την οποία καταβάλλονται**	**Σύμφωνα με την μακρο-λειτουργία στην οποία απευθύνονται**
Δαπάνεςγια κεφαλαιούχα αγαθά	Δαπάνες που καταβάλλονται από το κεντρικό κράτος και τα υπουργεία του	Δαπάνες δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης
Δαπάνεςγια καταναλωτικά αγαθά	Δαπάνες που καταβάλλονται από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές	Δαπάνες υποδομής
Δαπάνες προσωπικού	Δαπάνες που καταβάλλονται από τους διάφορους δημόσιους φορείς	Δαπάνεςεθνικής αμύνης
	Δαπάνες που καταβάλλονται από διεθνείς οργανισμούς	Δαπάνες για το εκπαιδευτικό σύστημα
		Δαπάνες περιβαλλοντικής προστασίας
		Δαπάνεςυγειονομικής περίθαλψης
		Δαπάνεςκοινωνικής πρόνοιας
		Δαπάνες υποστήριξηςτων επιχειρήσεων
		Δαπάνες υποστήριξης αγροτών

5.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η μέτρηση του δημοσίου χρέους αποτελεί δύσκολο εγχείρημα αφού η διαμόρφωση του είναι άμεσα συνδεδεμένη με το δημοσιονομικό έλλειμμα και γίνεται δυσκολότερη αφού οι παράγοντες που επηρεάζουν το ένα μέγεθος δεν επηρεάζουν το άλλο.Επιπρόσθετα οι πολύπλοκες συναλλαγές καθώς και οι διάφοροι κανόνες που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι οποίοι αλλάζουν διαχρονικά καθιστά τη μέτρηση αρκετά δύσκολη και κάποιες φορές προκαλούνται και αμφισβητήσεις στα διάφορα αποτελέσματα των μεγεθών(Panizza, 2008).

Σε κάθε χώρα υπάρχει το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ΕΣΛ), το οποίο δημιουργήθηκε το 1993 αλλά όλες οι χώρες χρησιμοποιούν την έκδοση ΕΣΛ95. Αυτό το σύστημα είναι ενιαίο σε όλα τα Κράτη-μέλη και χρησιμεύει για τη μέτρηση των μεγεθών της οικονομίας. Οι χώρες έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιούν τα δικά τους συστήματα, ανάλογα και με τις ιδιαιτερότητες τους, αλλά πρέπει υποχρεωτικά να χρησιμοποιούν το ΕΣΛ95 όταν θα πρέπει να δημοσιοποιούν τα στοιχεία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση αφού αυτό το σύστημα έχει προσαρμοστεί με τις ανάγκες της ΕΕ.Σε περίπτωση αμφισβήτησης των μεγεθών που δημοσιοποιούνται από κάποια χώρα, υπάρχει η διαδικασία αξιολόγησης του προβλήματος η οποία ξεκινά το Eurostat.Εάν το πρόβλημα εξακολουθεί να μην μπορεί να επιλυθεί με βάση το σύστημα ΕΣΛ95, τότε αυτό μεταφέρεται και εξετάζεται στην Επιτροπή Νομισματικών, Χρηματοοικονομικών και Στατιστικών Ισοζυγίου Πληρωμών (CMFB). Η επιτροπή αυτή προσπαθεί να δώσει κάποια εισηγητική πρόταση προς την Eurostat για τον τρόπο που μπορεί να χειριστεί το πρόβλημα.Η Eurostat οφείλει να εκδώσει οδηγίες οι οποίες θα ενσωματωθούν στον «Οδηγό ΕΣΛ95 για το κυβερνητικό έλλειμμα και χρέος».

5.2.1 Αναλογίες Μέτρησης Δημοσίου Χρέους

Το δημόσιο χρέος μιας χώρας συχνά μετριέται και αξιολογείται με την χρήση κάποιου μέτρου ικανότητας της κυβέρνησης να κάνει πληρωμές. Το μέτρο του χρέους προς το ΑΕΠ είναι ένα μέτρο αξιολόγησης του δημοσίου χρέους, ένας δείκτης που στον αριθμητή του είναι το σύνολο των εκκρεμών υποχρεώσεων και στον παρονομαστή του βρίσκεται το μέγεθος του ΑΕΠ. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται συχνά ως μέτρο της ικανότητας της κυβέρνησης να πληρώσει, καθώς το εισόδημα μιας κυβέρνησης ανακύπτει από τους φόρους. Οι φόροι που μπορούν να συλλέγονται εξαρτώνται από το άθροισμα όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων. Συνεπώς, μια κυβέρνηση δε μπορεί να συλλέγει φόρους ύψους 1.000 δις από μια οικονομία ύψους 500 δις, αλλά είναι εύκολο να συλλέξει φόρους 1.000 δις από μια οικονομία των 15 τρις. Όσο υψηλότερο είναι το ΑΕΠτόσο περισσότερο γίνεται δεκτό ότι η κυβέρνηση έχει την ικανότητα να συλλέγει φόρους και τόκους. Έτσι, όταν η αναλογία είναι μεγαλύτερηυπάρχει χρέος(Prasad & Pollock, 2012).

Η χρήση της αναλογίας χρέους προς το ΑΕΠ φέρει δύο μεγάλα πλεονεκτήματα σε σχέση με τη χρήση μόνο των ποσοτήτων χρέους. Πρώτον, μας επιτρέπει να συγκρίνουμε δύο διαφορετικές χώρες, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους και δεύτερον, μας επιτρέπει να συγκρίνουμε τα επίπεδα του χρέους μια χώρας για διαφορετικά έτη. Το χρέος μπορεί να αυξάνεται σε όρους νομίσματος, αλλά γίνεται ολοένα και λιγότερο βάρος, επειδή το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται ταχύτερα. Αυτή ήταν και η εμπειρία των ΗΠΑ από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όπου η αναλογία χρέους προς το ΑΕΠ έφθασε στο 112%. Από τότε, η ΗΠΑ είχε ένα αυξανόμενο χρέος, επειδή σχεδόν πάντα έτρεχε ένα έλλειμμα του προυπολογισμού, αλλά ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκε στην χρονική περίοδο 1948-1981, επειδή η οικονομία αναπτύχθηκε με ταχείς ρυθμούς (Prasad & Pollock, 2012).

Ωστόσο, η αναλογία φέρει και κάποια μειονεκτήματα. Ένα σημαντικό πρόβλημα με την αναλογία είναι ότι σύμφωνα με τους Panizza &Presbitero (2013) οι άνθρωποι συχνά την παρεξηγούν. Πολλοί πιστεύουν ότι μια αναλογία της οποίας η τιμή είναι πάνω από το 100%, σημαίνει ότι η χώρα είναι στα πρόθυρα πτώχευσης ή έχει πτωχεύσει, κάτι το οποίο δεν είναι αληθές. Πολλοί οικονομολόγοι ισχυρίζονται αναλογίες πάνω από 90% δεν είναι επιθυμητές,

αλλά αυτό είναι καθαρά μια αυθαίρετη επιλογή που αντανακλά μια ιδεολογία περισσότερο από την οικονομική εμπειρία. Η Ιαπωνία, για παράδειγμα είχε τρέξει μια αναλογία πάνω από 200% για μια δεκαετία χωρίς σημάδια αθέτησης. Στην πραγματικότητα, οι επενδυτές πίστευαν ότι η ιαπωνική κυβέρνησης και η οικονομία ήταν αρκετά στερεή, επειδή δανειζόταν χρήματα με τα χαμηλότερα επιτόκιο στον κόσμο (Panizza &Presbitero, 2013)

Ένα άλλο πολύ σοβαρό πρόβλημα με την αναλογία είναι ότι όταν ο δείκτης ανεβαίνει, οι άνθρωποι υποθέτουν ότι είναι λόγω των δαπανών του ελλείμματος και του δανεισμού. Στην πραγματικότητα, τις περισσότερες φορές, όταν οι αναλογίες ανεβαίνουν είναι επειδή μια ύφεση ή ένα πρόγραμμα λιτότητας έχει συρρικνώσει το μέγεθος της οικονομίας και το ΑΕΠ. Για παράδειγμα, από το 2007 η αναλογία των ΗΠΑ έχει ανεβεί πολύ, αλλά το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αποδόθηκε στην πτώση του ΑΕΠ, όχι στο πρόγραμμα τόνωσης των δαπανών (Escolano, 2010).

Άλλες αναλογίες που χρησιμοποιούνται είναι οι εξής (Panizza, 2008):

1. Δείκτης εξωτερικού χρέους προς εξαγωγές: χρήσιμος δείκτης της τάσης του χρέους που συνδέεται στενά με την ικανότητα αποπληρωμής της χώρας.
2. Μέσος όρος επιτοκίου προς καθαρό χρέος: χρήσιμος δείκτης των όρων δανεισμού, ο οποίος σε συνδυασμό με το χρέος / ΑΕΠ και το χρέος / εξαγωγές είναι βασικοί δείκτες για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους.
3. Μερίδιο των ξένων νομισμάτων του εξωτερικού χρέους προς το συνολικό εξωτερικό χρέος: χρήσιμος δείκτης της επίδρασης των μεταβολών των συναλλαγματικών ισοτιμιών για το χρέος, ειδικά σε συνδυασμό με πληροφορίες για τα παράγωγα που μετατρέπουν την αποτελεσματική σύνθεση του νομίσματος.

5.2.2 Παράγοντες που Επηρεάζουν το Δημόσιο Χρέος

Πολλοί παράγοντες επηρεάζουν το δημόσιο χρέος, οι σημαντικότεροι εκ τω οποίων παρουσιάζονται παρακάτω (Καραβίτης, 2008):

- Αγοραπωλησίες χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα χρηματοπιστωτικά περιουσιακά στοιχεία, δηλαδή τα μετρητά και οι καταθέσεις, αξιόγραφα, όπως οι μετοχές και τα ομόλογα, αλλά και άλλα στοιχεία, όπως δάνεια. Οι αγοραπωλησίες αυτών των στοιχείων επηρεάζουν το χρέος.

- Άλλες υποχρεώσεις εκτός του ορισμού της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται οι διάφορες συναλλαγές σε παράγωγα, υπόλοιπα εισπρακτέα και άλλες συμμετοχές.

- Αποτελέσματα αποτίμησης

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται εξαγορές μετοχών ή ομολόγων υπέρ ή υπό το άρτιο, εκδόσεις μετοχών ή ομολόγων, αλλά και οι διαφορές που προκύπτουν από τις πληρωμές τόκων σε σχέση με τους τόκους κατά την διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος.

- Αποτελέσματα ανατίμησης

Σε αυτή την κατηγορία εμπίπτουν οι συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από την υποτίμηση ή την ανατίμηση του χρέους λόγω αλλαγής σε συναλλαγματικές ισοτιμίες.

- Λοιπές μεταβολές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις κερδοζημίες που προκύπτουν από τη διακράτηση ενός περιουσιακού στοιχείου σε ονομαστικά μεγέθη, τις ζημίες που προκύπτουν από φυσικές

καταστροφές, κατασχέσεις που γίνονται χωρίς αποζημίωση, αλλά και άλλες μεταβολές στα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις, τα οποία δεν καταχωρούνται κάπου αλλού.

- Στατιστικές διαφορές

Οι στατιστικές διαφορέςπροκύπτουν από παράγοντες όπως την ποιότητα και την ποσότητα των στοιχείων.

5.2.3 Ύψος και Σύνθεση Δημοσίου Χρέους

Το χρέος της Ελλάδας κατά την 31 Δεκεμβρίου 2021 ανήλθε στα €388,3 δις. Ο οργανισμός που έχει τη δικαιοδοσία να μεταφέρει τα δανειακά κεφάλαια στην κυβέρνηση είναι ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (Ο.Δ.ΔΗ.Χ.) ο οποίος έχει σαν στόχο την όσο το δυνατό καλύτερη διάρθρωση του χρέουςλαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του κράτους και τις συνθήκες που επικρατούν διεθνώς.

Οι αρμοδιότητες του οργανισμού είναι να καταρτίζει και να υλοποιεί το πρόγραμμα δανειοδότησης, να διαχειρίζεται το χρέος, καθώς και να συμβουλεύει άλλους κρατικούς φορείς ως προς τη διαχείριση των δανειακών τους χαρτοφυλακίων, και τέλος να ενημερώνει το Υπουργείο Οικονομικών ως προς τα μέτρα που λαμβάνει για την υλοποίηση του προγράμματος. Ο πίνακας 2 παρουσιάζει το ύψος του χρέους της Ελλάδας για το 2021. Υπάρχει ο διαχωρισμός σε τρία επίπεδα: σε δάνεια σταθερού και μεταβλητού επιτοκίου, σε διαπραγματεύσιμα και μη-διαπραγματεύσιμα και δάνεια σε ευρώ ή μη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Α. Στοιχεία Χρέους Κεντρικής Διοίκησης[1]

Σύνθεση Χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ποσά σε εκατ. ευρώ)*		
	30/09/2021	31/12/2021
Ύψος Χρέους Κεντρικής Διοίκησης	386.824,51	388.337,41
Α. Σταθερού επιτοκίου[2]	98,8%	98,9%
Κυμαινομένου επιτοκίου[2,3]	1,2%	1,1%
Β. Διαπραγματεύσιμο	24,4%	23,8%
Μη Διαπραγματεύσιμο	75,6%	76,2%
Γ. Σε ευρώ	99,8%	99,7%
Σε νομίσματα εκτός ζώνης ευρώ	0,2%	0,3%
Ταμειακά Διαθέσιμα του Ε.Δ[4]. (εκατ. ευρώ)	20.097,7	17.230,1
Διακριτός λογ/σμός Εξυπηρ. Δημ. Χρέους (εκατ. ευρώ)	565,5	104,1
Καταθέσεις σε SDR (Holdings) (εκατ. ευρώ)	2.835,7 (*SDR 2.339,8*)	2.890,4 (*SDR 2.335,7*)

1. Το Χρέος της Κεντρικής Διοίκησης διαφέρει από το Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης (Χρέος κατά Μάαστριχτ) κατά το ποσό του ενδοκυβερνητικού χρέους και λοιπών στοιχείων που προβλέπονται από τον ESA.
2. Η αναλογία σταθερού/κυμαινομένου επιτοκίου υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη: α) τις συναλλαγές ανταλλαγής επιτοκίου, β) τη χρήση χρηματοδοτικών μέσων από τον ΕΜΣ σχετικά με τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί στο Ελληνικό Δημόσιο και γ) την ενσωμάτωση των παραμέτρων κινδύνου του χαρτοφυλακίου υποχρεώσεων του EFSF στο χαρτοφυλάκιο του ελληνικού δημοσίου χρέους.
3. Τα τιμαριθμοποιημένα ομόλογα περιλαμβάνονται στα κυμαινόμενα ομόλογα.
4. Περιλαμβάνεται ο λογαριασμός αποθεματικού προσόδων από τις αγορές κεφαλαίου με υπόλοιπο 15.697,3 εκατ. ευρώ, 30/09/2021 και 31/12/2021.

* Προσωρινά στοιχεία

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (ΔΕΛΤΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021)

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει το διαχωρισμό του συνολικού χρέους σε τρία διαφορετικά είδη κατηγοριών:

1. Ο διαχωρισμός σε δάνεια σταθερού επιτοκίου και σε δάνεια μεταβλητού επιτοκίου παρουσιάζει αλλαγή στα ποσοστά από το Σεπτέμβριο του 2021 στο Δεκέμβριο του 2021. Αυξάνεται το ποσοστό του συνολικού χρέους το οποίο έχει κυμαινόμενο επιτόκιο από 1,2% σε 1,1%.

2. Ο διαχωρισμός του χρέους σε διαπραγματεύσιμο και μη-διαπραγματεύσιμο αναφέρεται στους τίτλους που διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο ή όχι. Κάθε ξεχωριστό δάνειο του συνολικού χρέους έχει ειδική αναφορά στους όρους του κατά πόσον αυτό είναι διαπραγματεύσιμο ή μη. Σε σχέση με το Σεπτέμβριο του 2021, αυξήθηκε το ποσοστό των μη-διαπραγματεύσιμων τίτλων από 75,6% σε 76,2% για το Δεκέμβριο 2021.

3. Ο διαχωρισμός του συνολικού χρέους σε ευρώ και σε νόμισμα εκτός ζώνης του ευρώ δεν παρουσίασε αλλαγή στα ποσοστά από το Σεπτέμβριο του 2021 στο Δεκέμβριο του 2021.

Το διάγραμμα 2 παρουσιάζει τον διαχωρισμό ανά κατηγορία δανείου η οποία φανερώνει και τη λήξη:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

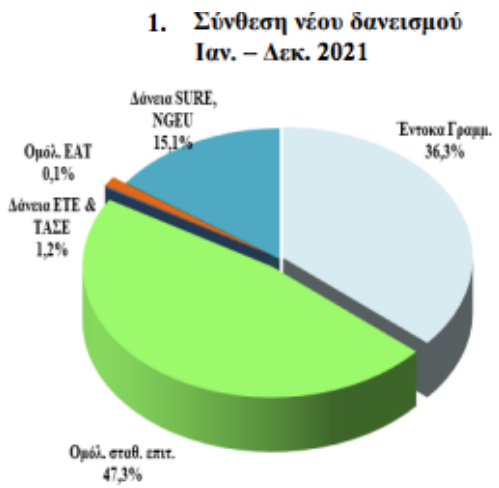

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (ΔΕΛΤΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021)

Τα Έντοκα Γραμμάτια αποτελούν το 36,3% του χρέους, τα δάνεια από τη Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) και την Τράπεζα Αναπτύξεως του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΤΑΣΕ)αποτελούν το 47,3%, ενώ δάνεια του Ευρωπαικού Σχεδίου Ανάκαμψης (NGEU) και του Ευρωπαικού Μέσου Έκτακτης Ανάγκης (SURE) αποτελούν το 15,1% του χρέους.

Εκ των αναφερθέντων δανείων το 23,9% έχει λήξη 10-30 χρόνια, το 39,7% έχει λήξη 5-10 χρόνια, ενώ μικρότερη του έτους λήξη έχει το 36,4%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

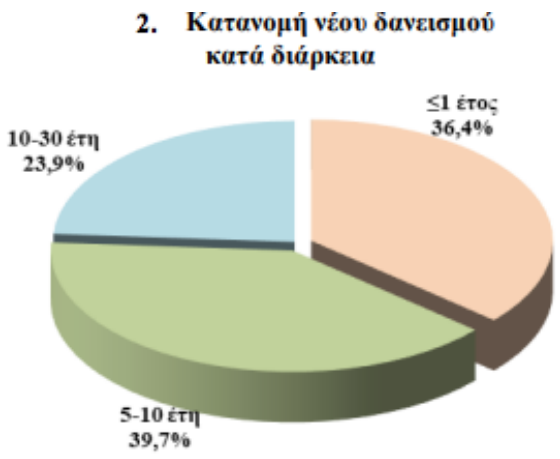

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (ΔΕΛΤΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021)

Τα χαρακτηριστικά του χρέους φαίνονται στο διάγραμμα 4. Το μέσο σταθμικό κόστος έχει μειωθεί από 10,6% που κυμαινόταν το 2017 στο 9,8% το 2021. Η διάρκεια του δανεισμού κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα.

Αξίζει να σημειωθεί το έτος 2018, κατά το οποίο το σταθμικό κόστος αυξήθηκε στο 19,7% και η διάρκεια του δανεισμού διπλασιάστηκε φθάνοντας τα 20 έτη. Ο λόγος είναι η αδυναμία του ελληνικού κράτους να αποπληρώσει τόσο ψηλά επιτόκια τα οποία πλήττουν την ανάπτυξη και επιδεινώνουν το έλλειμμα. Με τους νέουςδιακανονισμούς του χρέους το 2019 το μέσο σταθμικό κόστος κατάφερε να μειωθεί στο 4% με στόχο τηνύπαρξη περισσότερου διαθέσιμου χρήματος από τον προϋπολογισμό για την χρησιμοποίησή του σε αναπτυξιακά έργα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

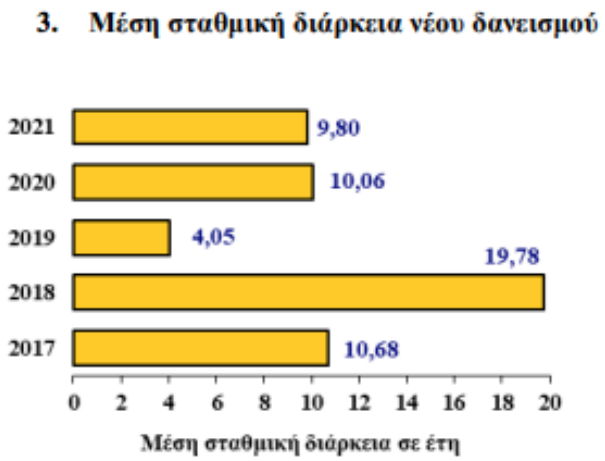

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (ΔΕΛΤΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI:
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥΧΡΕΟΥΣ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF) και η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) ορίζουν τη διαχείριση του δημοσίου χρέους ως εξής: «Η διαχείριση δημοσίου χρέους είναι η διαδικασία θεμελίωσης και εκτέλεσης μιας στρατηγικής διαχείρισης του χρέους της κυβέρνησης ώστε να συγκεντρωθεί η απαιτούμενη ποσότητα χρηματοδότησης, επιδιώκοντας τους αντικειμενικούς στόχους κόστους και ρίσκου, και σε συνέπεια με όποιους άλλους στόχους της διαχείρισης του δημοσίου χρέους έχει θέσει η κυβέρνηση, όπως η ανάπτυξη και διατήρηση μιας αποτελεσματικής και ρευστής αγοράς κρατικών χειρογράφων» (TheWorldBank, 1998 &IMF, 2001). Αυτό που μπορούμε να αναγνωρίσουμε ως γενικό στόχο πολιτικής διαχείρισης του δημοσίου χρέους για τις περισσότερες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, είναι η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων με το ελάχιστο κόστος και ρίσκο.

⇒ Στρατηγική ΧαμηλούΚόστους

Τη στρατηγική χαμηλού κόστους και ρίσκου την αποτύπωσε ρητά η Τράπεζα της Αγγλίας το 1995 στο «Debt Management Review» ως εξής: «Ο αντικειμενικός στόχος της διαχείρισης δημοσίου χρέους είναι η μακροχρόνια ελαχιστοποίηση του κόστους της εξυπηρέτησης των χρηματοοικονομικών αναγκών της κυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψη το ρίσκο, ενόσω διασφαλίζεται πως η πολιτική διαχείριση δημοσίου χρέους βρίσκεται σε συνέπεια με τη νομισματική πολιτική». Σε ανάλογο πνεύμα είναι και η αναφορά του 1995 του Σουηδικού Εθνικού Γραφείου Δημοσίου Χρέους (Swedish National Debt Office Ή SNDO) στην οποία υπογραμμίζει πως «ο κύριος ρόλος του SNDO είναι να συνάψει τα δάνεια για τη

χρηματοδότηση των τρεχόντων ελλειμμάτων...Ο στόχος είναι να πραγματοποιηθεί αυτή η λειτουργία στο ελάχιστο δυνατό μακροχρόνιο κόστος... Το συμβούλιο έχει διατυπώσει την επιθυμητή διακύμανση, δηλαδή το ρίσκο, σε σχέση με ένα πρότυπο χαρτοφυλάκιο... Η στρατηγική του SNDO είναι να περιορίσει τα διάφορα ρίσκα που αφορούν το δημόσιο δανεισμό».

Στην πράξη, η ταυτόχρονη ελαχιστοποίηση του κόστους και του ρίσκου δε μπορούν να συμβαδίσουν, οπότε οι πολιτικές που εφαρμόζονται είναι περισσότερο της λογικής ελαχιστοποίησης του κόστους δεδομένου του επιπέδου του ρίσκου που προτίθενται να αναλάβουν οι κυβερνήσεις. Στην περίπτωση, όμως, που οι αναμενόμενες αποδόσεις των διαφόρων τύπων χρεογράφων της κυβέρνησης σηματοδοτούν τα χαρακτηριστικά σχετικής απόδοσης με το ρίσκο που εμπεριέχουντότε η πολιτική διαχείρισης δημοσίου χρέους καλείται να ρίξει βαρύτητα στην ελαχιστοποίηση του ρίσκου. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως η πολιτική μείωσης του κόστους έχει νόημα όταν το αυξημένο κόστος μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα ατελειών της αγοράς χρεογράφων είτε από φαινόμενα ασύμμετρης πληροφόρησης είτε από αποτυχία των εκτιμήσεων είτε ή από την αδυναμία μιας κυβέρνησης να δεσμευτεί με αξιοπιστία για τη μελλοντική της δημοσιονομική πολιτική.

6.1ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

6.1.1 Αύξηση Δημοσίων Εσόδων

Ένας τρόπος περιορισμού του δημοσίου χρέους είναι η αύξηση των δημοσίων εσόδων, καθώς η υστέρησή του συμβάλλει στην εμφάνιση δημοσιονομικών ελλειμμάτων και κατά συνέπεια στην αύξηση του δημοσίου χρέους.Τα δημόσια έσοδα συνεπάγονται την εισροή

οικονομικών πόρων στο δημόσιο τομέα και αποτελούνται από τις εισπράξεις εσόδων και τα έσοδα του κεφαλαίου. Επιπλέον, στα δημόσια έσοδα συνεπάγονται όλες οι μη εισπρακτέες εισπράξεις και επιχορηγήσεις να διαιρούνται σε τρέχουσες και κεφαλαιουχικές. Οι τρέχουσες εισπράξεις περιλαμβάνουν φόρους και μη φορολογικά έσοδα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, τα έσοδα του κεφαλαίου είναι οι εισπράξεις από μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχείαπου χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία για περισσότερο από ένα έτος, ενώοι επιχορηγήσειςδεν είναι υποχρεωτικές και αποτελούν μη ανταποδόσιμες εισπράξεις από άλλους κρατικούς και διεθνείς φορείς. Τα δημόσια έσοδα έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τις επιδόσεις της οικονομικής ανάπτυξης, πράγμα το οποίο επιτυγχάνεται με δύο τρόπους: αρχικά, μέσω της επίδρασης του φορολογικού συστήματος, δηλαδή μέσω της φορολογικής πολιτικής, των φορολογικώνεσόδων και τον φορολογικό συντελεστή, και έπειτα, μέσω της επίδρασης των εσόδων των φυσικών πόρων(Δημέλη, 2010).

6.1.2 Αναδιάρθρωση Δημοσίων Δαπανών

Οι μεταρρυθμίσεις των δαπανών ή η αναδιάρθρωσή τους μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην ενίσχυση της παροχής δημοσίων υπηρεσιών,ωστόσο αυτό δεν αποτελεί μια εύκολη στρατηγική (Καζάκοςet. al. 2016).Οι στρατηγικές αναδιάρθρωσης των δαπανών συνοψίζονται στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των κοινωνικών δαπανών και των δημόσιων μισθολογιών, τα οποία αποτελούν κύρια στοιχεία των προυπολογισμών, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, και στη θέσπιση θεσμών που προάγουν τον έλεγχο των δαπανών. Οι στρατηγικές αυτές δίνουν στις χώρες χώρο ώστε να επιλέξουν το επιθυμητό επίπεδο παροχής δημοσίων υπηρεσιών και τις προτεραιότητες των δαπανών τους. Η εστίαση στις κοινωνικές και τις μισθολογικές δαπάνες του δημοσίου είναι δικαιολογημένη δεδομένου ότι αυτά τα δύο στοιχεία είναι αυτά που έχουν τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην τάση αύξησης των δημοσίων δαπανών στις περισσότερες χώρες, και η μείωσή τους επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη (Δημέλη, 2010).

6.1.3 Ιδιωτικοποιήσεις

Οι ιδιωτικοποιήσεις της δημόσιας περιουσίας συμβάλλουν στην οικονομική βελτίωση μιας χώρας, καθώς επιφέρουν μακροχρόνια αποτελεσματικότητα οδηγούν στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ενισχύοντας τον ανταγωνισμό και την ανάπτυξη (Ξαφά, 2017).Παρόλα αυτά, σε αρκετές χώρες η τακτική αυτή είχε μέτρια έως κακά αποτελέσματα εντείνοντας την αντίθεση πολλών χωρών στις ιδιωτικοποιήσεις. Τα αποτελέσματα αυτά αποτελούν απόρροια κρατών που βασίζονται σε ένα μοντέλο ανάπτυξης το οποίο στηρίζεται στη συνεχή χρηματοδότηση από εξωτερικές πηγές, ενώ παράλληλα ο τρόπος διακυβέρνησής τους ευνοεί τις πελατειακές σχέσεις και οδηγεί σε σταματημό πολλών επαγγελμάτων (Panizza, 2008).

Σύμφωνα με τη Ξαφά (2017), οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην άνοδο μιας νέας επιχειρηματικής τάξης, η οποία θα απομακρύνεται από την κρατική προστασία. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ευημερία της χώρας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις ιδιωτικοποιήσεις, καθώς ο δημόσιος τομέας είναι αναποτελεσματικός από τη στιγμή που πολλές δημόσιες επιχειρήσεις κοστίζουν εκατομμύρια στους φορολογούμενος πολίτες της Ελλάδας. Επιπλέον, η χώρα είναι ήδη αρκετά χρεωμένη, ώστε να λάβει νέα δάνεια για να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις που θα φέρουν ανάπτυξη.

Ωστόσο, η εφαρμογή των ιδιωτικοποιήσεων δεν είναι εύκολη διαδικασία. Πολλές οντότητες είναι απαραίτητο να ευθυγραμμιστούν με συγκεκριμένα μέτρα, που θα κατευθύνουν τη σωστή εφαρμογή των ιδιωτικοποιήσεων. Οι κρατικές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να πωληθούν σε υψηλές τιμές, μόνο εάν η κυβέρνηση αφιερώσει τον απαραίτητο χρόνο για να εκτελέσει τις μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα τα οποία απαιτούνται για να γίνουν ελκυστικές στους αγοραστές του ιδιωτικού τομέα. Οι ιδιωτικοποιήσεις οι οποίες συντελούνται αποκλειστικά για τη συγκέντρωση οικονομικών πόρων, όπως αυτές που γίνονται στην

Ελλάδα, δεν έχουν πολλές πιθανότητες να παράγουν θετικά αποτελέσματα(Atkinson&Stiglitz, 2015).

6.1.4 Αναδιάρθρωση Δημοσίου Χρέους

Η αναδιάρθρωση του χρέους είναι μια διαδικασία που επιτρέπει σε μια κυβέρνηση που αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας και οικονομικής δυσχέρειας, να μειώσει και να επαναδιαπραγματευθεί τα χρέη της, προκειμένου να βελτιωθεί ή να αποκατασταθεί η ρευστότητα. Η αντικατάσταση του παλαιού με το νέο χρέος όταν δεν είναι υπό οικονομική δυσχέρεια, ονομάζεται «αναχρηματοδότηση»(Atkinson&Stiglitz, 2015).

Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός για την αναδιάρθρωση του χρέους. Ωστόσο η αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους μπορεί να οριστεί ως μια ανταλλαγή των εκκρεμών κρατικών χρεωστικών τίτλων, όπως δάνεια ή ομόλογα, με νέα χρεόγραφα ή μετρητά μέσω μιας νομικής διαδικασίας. Σε μια αναδιάρθρωσηχρέους διακρίνουμε τη βασική διαδικασία της αναδιάρθρωσης του χρέους, η οποία μπορεί να οριστεί ως μια επιμήκυνση των προθεσμιών λήξης του παλαιού χρέους, ενδεχομένως με χαμηλότερα επιτόκια,οι αναδιατάξεις του οποίου συνεπάγονται την ελάφρυνση του χρέους, καθώς μετατοπίζει τις συμβατικές πληρωμές στο μέλλον και τη διαδικασία μείωσης του χρέους, η οποία μπορεί να οριστεί ως η μείωση της ονομαστικής αξίας των παλαιών μέσων(Das, 2016).

Η πλειοψηφία των ερευνητών έχει επικεντρωθεί στον αντίκτυπο των αναδιαρθρώσεων σε μεταβλητές, όπως το κόστος της πρόσβασης στην αγορά και τον δανεισμό που μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη. Στην έρευνά τους σχετικά με τις αναδιαρθρώσεις του δημοσίου χρέους με εξωτερικούς ιδιώτες πιστωτές, οι Cruces &Trebesch (2013) βρίσκουν ότι οι αναδιαρθρώσεις χρέους που αφορούν υψηλότερες περικοπές αποτίμησης, σχετίζονται με

σημαντικά υψηλότερη εξάπλωση των αποδόσεων των ομολόγων και μεγαλύτερες περιόδους αποκλεισμού από την αγορά κεφαλαίων.Χρησιμοποιώντας το ίδιο σύνολο δεδομένων, ο Das (2016)συμπεραίνει πως οι χώρες με μειώσεις πάνω από το μέσο όρο (σε όρους NPV) του χρέους, βιώνουν αποκλεισμό στις αγορές κεφαλαίων που διαρκεί οκτώ έτη, ενώ οι χώρες που προκαλούν μικρότερες περικοπές για τους ιδιώτες επενδυτές, αντιμετωπίζουν έναν μεσαίο αποκλεισμό από τις αγορές κεφαλαίων διάρκειας τριών ετών.

6.2 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣΤΗΣ ΕΕ

Οι μηχανισμοί στήριξης της ΕΕ έχουν θεσπιστεί από διεθνείς οργανισμούς της Ευρώπης με σκοπό την εξασφάλιση της έκρυθμης λειτουργίας των οικονομικών των χωρών της Ευρωπαικής Ένωσης. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί τμήμα του μακροοικονομικού πλαισίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), ζητά από τα κράτη να συντονίσουν τις δημοσιονομικές τους πολιτικές και να αποφεύγουν τα υψηλά ελλείμματα, ενώ η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος είναι μια διαδικασία από την οποία κρίνεται κατά πόσο το έλλειμμα μιας χώρας είναι υπερβολικό υποχρεώνοντας τις χώρες σε κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας(Atkinson&Stiglitz, 2015).

6.2.1Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Οι διαδικασίες της πολυμερούς δημοσιονομικής εποπτείας, καθώς και οιπρουποθέσεις κάτω από τις οποίες θα εφαρμοστεί η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος καθορίζονται από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί ουσιαστικό τμήμα του μακροοικονομικού πλαισίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και ορίζει τα κράτη μέλη να συντονίσουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους ώστε να αποφύγουν τα υπερβολικά ελλείμματα. Επιπλέον, η συμβολή του στην επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας στην ΕΕ και διαδραματίζει βασικό ρόλο για την εξασφάλιση χαμηλού

πληθωρισμού και χαμηλών επιτοκίων, τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.Στόχο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης αποτελεί η διασφάλιση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών σε μόνιμη βάση. Θεσπίζει την υποχρέωση των κρατών μελών να τηρούν τους μεσοπρόθεσμους στόχους για τις δημοσιονομικές τους θέσεις σχεδόν ισοσκελισμένες ή και πλεονασματικές. Η προσαρμογή σε τέτοιες θέσεις, θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τις συνήθεις κυκλικές διακυμάνσεις χωρίς υπέρβαση του ορίου 3% του ΑΕΠ για το δημόσιο έλλειμμα(European Parliament, 2022).

Το 2010, το Ευρωπαικό Συμβούλιο συμφώνησε να καθιερώσει ένα μόνιμο μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων για τη διαφύλαξη της σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ, αντικαθιστώντας προσωρινές λύσεις, όπως το ελληνικό δάνειο, ο Ευρωπαικός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (EFSM) και η Ευρωπαική Διευκόλυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF). Μετά από γνωμοδότηση της Ευρωπαικής Επιτροπής, η ΕΚΤ και το Ευρωπαικό Κοινοβούλιο ενέκριναν την ακόλουθη διατύπωση: «Τα κράτη μέλη των οποίων νόμισμα είναι το ευρώ μπορούν να θεσπίσουν σταθερότητα που θα ενεργοποιείται εφόσον κρίνεται απαραίτητο, ώστε να διασφαλιστεί η σταθερότητα της ζώνης του ευρώ. Η παροχή τυχόν απαιτούμενης χρηματοπιστωτικής συνδρομής δυνάμει του μηχανισμού θα υπόκειται σε αυστηρούς όρους» (Nomura, 2011).

Αξίζει να αναφερθούν σε αυτό το σημείο τα λόγια του διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Γιάννη Στουρνάρα: «Η τήρηση των υφιστάμενων κανόνων από το 2023 και μετά συνεπάγεται μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή για κάποιες χώρες της ευρωζώνης με υψηλό δημόσιο χρέος, προκειμένου να μην ενταχθούν στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος…Το μακροοικονομικό περιβάλλον στη μετά-πανδημία εποχή αναμένεται να είναι πολύ ευνοϊκό για τη δυναμική του χρέους…Η διασφάλιση δημοσιονομικής βιωσιμότητας με την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και η διατηρήσιμη πτωτική πορεία του χρέους, καθίσταται σχετικά ευκολότερη σε σύγκριση με ένα περιβάλλον που θα εξέλειπαν οι παραπάνω παράγοντες» (ΟΕΕ, 14 Ιαν 2022).

6.2.2Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος

Η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος ορίζεται στη Συνθήκη του Maastricht, η οποία υπογράφηκε το 1992 και προέβλεπε τη δημιουργία του ευρώ, αναγνώρισε τον τρόπο με τον οποίο θα εφαρμόζονταν οι κανόνες δημοσιονομικής εποπτείας σε χώρες εντός της Ευρωπαικής Ένωσης. Η εποπτεία βασίζεται στη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, μέσω της οποίας κρίνεται κατά πόσο το έλλειμμα μιας χώρας της ΕΕ είναι υπερβολικό ή όχι. Η Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαικής Ένωσης (TFEU) υποχρεώνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να συμμορφωθούν με τη δημοσιονομική πειθαρχία με σεβασμό σε δύο κριτήρια: το έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ και το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ να μην υπερβαίνουν τις τιμές αναφοράς του 3% και 60% αντίστοιχα, όπως ορίζεται στο Πρωτόκολλο σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος που επισυνάπτεται στη Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαικής Ένωσης. Εάν το Συμβούλιο αποφασίσει ότι ένα κράτος μέλος βρίσκεται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος, η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος προβλέπει τα αναγκαία μέτρα που πρέπει να ληφθούν (European Commission, 2022).

Η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος εφαρμόζεται για τρία χρόνια και, σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαικής Επιτροπής, η προθεσμία για αποτελεσματικές δράσεις για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος είναι έξι μήνες. Στη διάρκεια των ετών από το 2000 και μετά η Ελλάδα υποβλήθηκε δύο φορές σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Η πρώτη φορά συνέβη το 2004 και καταργήθηκε το 2007, και η χώρα ξαναμπήκε στη διαδικασία τον Απρίλιο του 2009 επειδή είχε υπερβεί την τιμή αναφοράς της Συνθήκης του Maastricht. Σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή το δημοσιονομικό έλλειμμα δεν πρέπει να υπερβεί το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος το 60% του ΑΕΠ. Αν και κατά την έναρξη της δεύτερης διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος για την Ελλάδα το 2009, το Συμβούλιο

παραδέχθηκε την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα και τα έτη 2007 και 2008, στις εκθέσεις της, η Ευρωπαική Επιτροπή είχε εκφράσει συχνά τις ανησυχίες της σχετικά με την ποιότητα και την αξιοπιστία των δεδομένων που παρέχονται από τις ελληνικές αρχές. Παρόλα αυτά, τα δεδομένα για την ελληνική οικονομία και τις αντίστοιχες εκτιμήσεις των οικονομικών προοπτικών της Ελλάδας υπόκεινται σε συχνές αναθεωρήσεις (Mitsopoulos&Pelagidis,2011).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τη δικαιοδοσία να ενεργοποιήσει τη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ) στις περιπτώσεις όπου κάποιο Κράτος-μέλος υπερβεί το δείκτη του Δημοσιονομικού Ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ (3%). Η διαδικασία αυτή έχει ως στόχο να βοηθήσει τις χώρες να λάβουν μέτρα με τα οποία θα μπορούν να μειώσουν το έλλειμμα αυτό και να επαναφέρουν την οικονομία σε χαμηλότερα επίπεδα από το 3%. Η διαδικασία αυτή άρχισε να εφαρμόζεται από το 1994 αφού θεσπίστηκε το 1992 από τη Συνθήκη του Maastrichtκαι ενισχύθηκε το 1997 με κανονισμό από το Συμβούλιο και με ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο ρόλος της ΔΥΕ είναι να μελετά τις εκθέσεις των Κρατών-μελών για τα διάφορα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για μείωση του Δημοσιονομικού τους Ελλείμματος και τις αποστέλλει μαζί με ένα χρονοδιάγραμμα στο Συμβούλιο το οποίο πρέπει να αποφασίσει κατά πόσον αυτό το έλλειμμα μαζί με τα μέτρα θα είναι εντός του ποσοστού που έχει τεθεί.Αν τα μέτρα κρίνονται επαρκή να μειώσουν το Έλλειμμα στα προβλεπόμενα όρια τότε το Συμβούλιο αποφασίζει τον τερματισμό της ΔΥΕ. Εάν τα μέτρα δεν κρίνονται επαρκή να μειώσουν το Έλλειμμα τότε το Συμβούλιο θα προβεί σε συστάσεις και προειδοποιήσεις για λήψη διορθωτικών μέτρων εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος.Εάν τα μέτρα που θα λάβει το Κράτος-μέλος δεν αποδώσουν τα προβλεπόμενα ή αν ακόμη και το ίδιο το Κράτος δεν συμμορφωθεί με τα υποδεικνυόμενα μέτρα τότε το Συμβούλιο έχει τη δικαιοδοσία να επιβάλει οικονομικές κυρώσεις στο Κράτος(Mitsopoulos&Pelagidis, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII:
ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

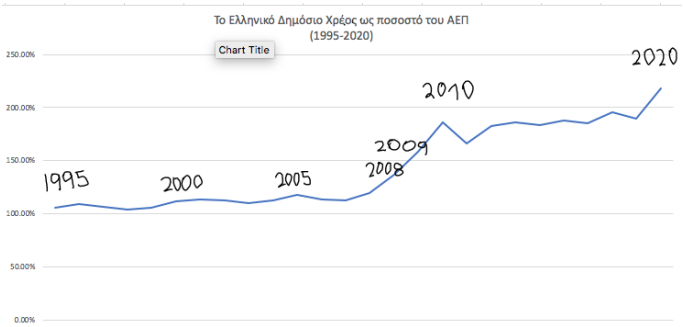

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

7.1.1 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας έως το 2009

Από την περίοδο σύστασης του Ελληνικού Κράτους, λόγω έλλειψης επαρκών κεφαλαίων για τη δημιουργία βασικών υποδομών, ξεκινά και ο εξωτερικός δανεισμός του. Το Κράτος έωςτο 1897 είχε συνάψει 10 δάνεια από την Αγγλία και την Γαλλία. Εξαιτίας του υψηλού κόστους των δανείων, το 1825 η κυβέρνηση κηρύσσει την πρώτη πτώχευση, ενώ το 1843 οδηγείται σε δεύτερη πτώχευση εξαιτίας των αποικιοκρατικών δανείων που σύναψε κατά την Οθωνική περίοδο.Κατά την περίοδο του Χαριλάου Τρικούπη, έχουμε την τρίτη χρεοκοπία της χώρας λόγω κατασκευής μεγάλων δημόσιων έργων μέσω εξωτερικού δανεισμού. Το 1898 η Ελλάδα τίθεται υπό τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο(ΔΟΕ) και ταυτόχρονα της παραχωρείται δάνειο 150 εκ. γαλλικών φράγκων. Ο ΔΟΕ της χώρας μας διήρκεσε 80 χρόνια αφού έληξε το 1978,

ενώ η οικονομικήβοήθεια συνοδεύτηκε με σκληρούς πολιτικούς όρους και με την παραχώρηση του δικαιώματος ελέγχου στην ελληνική οικονομία (Βάμβουκας, 1991).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η πτώχευση αποφεύχθηκε με τη συνδρομή ενός δανείου από την Κοινωνία των Εθνών για τους πρόσφυγες αλλά και ένα αναγκαστικό εσωτερικό δάνειο. Ο τότε υπουργός Οικονομικών Π. Πρωτοπαπαδάκης έκοψε στη μέση τα χαρτονομίσματα, κράτησε το ένα μέρος στην κυκλοφορία και αντάλλαξε το υπόλοιπο μισό με τίτλους εσωτερικού δανείου (Μόσχος,1991). Από το 1924 μέχρι το 1930 δόθηκαν στην Ελλάδα δάνεια,τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την αποκατάσταση των προσφύγων, την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δανεισμού, τη σταθεροποίηση της δραχμής και την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας. Η διεθνής κρίση του 1929, αρχίζει να γίνεται ορατή στην πραγματική Ελληνική οικονομία, με αποκορύφωμα τον Σεπτέμβριο του 1931 όταν εγκαταλείπει τον κανόνα και η αγγλική λίρα με την οποία ήταν συνδεδεμένη η δραχμή. Μέσα σε έξι μέρες η Τράπεζα της Ελλάδος έχασε συνάλλαγμα συνολικής αξίας 3,6 εκατ. δολαρίων, σε ένα όργιο κερδοσκοπίας και φυγάδευσης κεφαλαίων στο εξωτερικό. Η ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση κορυφώθηκε την άνοιξη του 1932, όταν τα αποθέματα σε χρυσό και συνάλλαγμα μειώθηκαν δραματικά και η κυβέρνηση του Βενιζέλου κηρύσσει «στάση πληρωμών», με αποτέλεσμα την τέταρτη κατά σειρά πτώχευση του ελληνικού κράτους (Στουρνάρας,1991).

Την περίοδο της Μεταπολίτευσης έχουμε την σύναψη 24 εξωτερικών δανείων κυρίως σε δολάρια, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται ο εσωτερικός δανεισμός.Δύο σημαντικές κρατικοποιήσεις που συντελέστηκαν το 1975 αποτέλεσαν την αφετηρία της μετέπειτα γιγάντωσης του δημόσιου τομέα στη χώρα μας και της κακοδιαχείρισής του που έφερε την διόγκωση των ελλειμμάτων και των χρεών: ηκρατικοποίηση της Ολυμπιακής Αεροπορίας και η κρατικοποίηση ενός μεγάλου ομίλου επιχειρήσεων που απαριθμούσε 22 εταιρείες μεταξύ των οποίων τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες, βιομηχανίες κ.α. (Βαβούρας, 1993). Το διάστημα 1990-1993, πραγματοποιήθηκε ακόμα ένα αρνητικό ρεκόρ, όταν μέσα σε ένα μόλις

έτοςτο χρέος αυξήθηκε κατά 20% του ΑΕΠ. Η ιλιγγιώδης αύξηση του χρέους οφείλεται στον διπλασιασμό των τόκων και της κρατικής κατανάλωσηςώστε να γίνει η εκκαθάριση των υποχρεώσεων της χώρας μας ως το 1992 όπου ψηφίστηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ, σύμφωνα με την οποία, το δημόσιο έλλειμμα πρέπει να βρίσκεται κάτω από 3% και το δημόσιο χρέος κάτω από το 60% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με την ρύθμιση αυτή, ό,τι χρήματα είχε τυπώσει στο παρελθόν η Τράπεζα της Ελλάδος για τη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων θεωρούνταν πλέον χρέος, γι' αυτό το Δημόσιο εξέδωσε ομόλογα στην Τράπεζα της Ελλάδος για να εκκαθαρίσει τις υποχρεώσεις της (Βάμβουκας, 1991).

Η περίοδος 1994-2004, χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης λόγω της εφαρμογής του προγράμματος σύγκλισης για την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, αλλά η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007 διπλασίασε το δημόσιο χρέος φτάνοντάς το στα 280 δις ευρώ το 2009. Πέραν της οικονομικής κρίσης, αξίζει να σημειωθούν τα χαρακτηριστικά της περιόδου, τα οποία αποτελούν αίτια της διόγκωσης του ελληνικού δημοσίου χρέους, δηλαδή η ραγδαία αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων με τον ταυτόχρονο διπλασιασμό των αποδοχών τους, η αύξηση των συντάξεων λόγω των μειωμένων ορίων συνταξιοδότησης και των πολλών αδικαιολόγητων συντάξεων αναπηρίας και εθνικής αντίστασης που δόθηκαν χωρίς ιδιαίτερους ελέγχους, και η κοινωνικοποίηση των χρεοκοπημένων ιδιωτικών επιχειρήσεων με σκοπό την εξυγίανσή τους που δεν έγινε ποτέ, ενώ αντίθετα, αύξησε σημαντικά τις δαπάνες του κράτους. Επιπλέον, υψηλή φορολόγηση των κερδών των επιχειρήσεων έφερε τη μείωση της ανταγωνιστικότητά τους, την αύξηση της φοροδιαφυγής και της εισφοροδιαφυγής, οι επιδοτήσεις που πήραν ορισμένοι επιχειρηματίες για να κάνουν επενδύσεις δεν κατέληξαν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των επιχειρηματιών σε ξένες τράπεζες, και η αδυναμία εκμετάλλευσης των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που παρείχε στη χώρα μας η τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)(Kouretas, 2010).Συμπερασματικά, η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 και η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2007, σε συνδυασμό με τις χρόνιες

παθογένειες της Ελληνικής οικονομίας έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην διόγκωση του Δημόσιου χρέους (Ράπανος, 2010).

7.1.4 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας την περίοδο 2009-2015 (ΣΤΟΙΧΕΙΑEUROSTAT)

Η ελληνική οικονομική ύφεση ξεκίνησε με τις αποκαλύψεις για απροσδόκητα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα στην Ελλάδα το φθινόπωρο του 2009. Το έλλειμμα για το έτος αυτό έφτασε το 15,8% του ΑΕΠ και η αποκάλυψη αυτή ήταν ένα σοβαρό πλήγμα για την αξιοπιστία της χώρας. Η οικονομία της Ελλάδας στο σημείο αυτό ανεστράφη δραματικά λόγω του συνεχούς εξωτερικού δανεισμού για την κάλυψη των αναγκών της. Παράλληλα, το αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο, η εισαγωγή μικρότερων εισροών από τους κοινοτικούς πόρους και η υποχρέωσή της για πληρωμή μεγαλύτερων τόκων για το ήδη αυξημένο χρέος συνέβαλλαν στην καθοδική πορεία της οικονομίας της χώρας. Οι συνεχείς υποβαθμίσεις που υπέστη η χώρα στη συνέχεια από τους οίκους αξιολόγησης του εξωτερικού μείωσαν την πιστοληπτική ικανότητα, ενώ ενέτειναν την ανησυχία της Ευρωπαικής Ένωσης για το μέλλον της χώρας αλλά και της επιρροής της στη νομισματική ένωση (Mitsopoulos&Pelagidis, 2011).

Για να αποτραπεί η πολιτική των στάσεων πληρωμών λόγω έλλειψης ρευστότητας, η κυβέρνηση στράφηκε σε βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαική Επιτροπή και την Ευρωπαική Κεντρική Τράπεζα, οι οποίοι ενέκριναν τη χρηματοδότηση της Ελλάδας, με τον όρο της δημοσιονομικής εξυγίανσής της. Αυτό προυπέθετε να ληφθούν μέτρα λιτότητας και περικοπών τα οποία επέβλεπαν σε μειώσεις μισθών και δώρων, περικοπές επιδομάτων, αυξήσεις ΦΠΑ, αύξηση του ορίου απολύσεων, αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, κ.α.. Δεδομένου του τρόπου με τον οποίο εξελίχθηκε η κρίση, η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας σταδιακά επιδεινώθηκε σε σημείο που από το τέλος του Απριλίου του 2010, τα ελληνικά ομόλογα είχαν υποβιβαστεί και η ελληνική κυβέρνηση

υπέβαλε επίσημη αίτηση για βοήθεια. Έτσι, στις 2 Μαίου 2010, η Ελλάδα υπέγραψε ένα σχέδιο διάσωσης συμφωνίας για μια περίοδο τριών ετών, ύψους €110 δις., που παρέχονταν από τα κράτη – μέλη στην Ευρωζώνη και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Η συμφωνία κλείστηκε με αυστηρούς όρους, με τη μορφή ενός προγράμματος ολοκληρωμένης πολιτικής, που θα εποπτευόταν από την λεγόμενη Τρόικα (ΔΝΤ, Ευρωπαική Επιτροπή και Ευρωπαική Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)και συνοδευόταν από την εφαρμογή ενός προγράμματος δημοσιονομικής λιτότητας, το λεγόμενο μνημόνιο.Το μνημόνιο αποτελούνταν από μέτρα μείωσης των δαπανών, συγκεκριμένα μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, συμπεριλαμβανομένης της αντικατάστασης του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού με ένα πολύ χαμηλότερο συμπλήρωμα, μείωση των παροχών και των συντάξεων, την αύξηση του ΦΠΑ και άλλων έμμεσων φόρων στα καύσιμα, τον καπνό και τα πολυτελή αγαθά, με στόχο τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 11,2% του ΑΕΠ μέχρι το 2013 (Robbins, 2015).

Πάρα την εφαρμογή του προγράμματος διάσωσης, τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν όπως αναμενόταν. Οι παραδοσιακά κακές κρατικές επιδόσεις στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, περιορίστηκαν περαιτέρω από επιθετικές πολιτικές δημοσιονομικής προσαρμογής, οι οποίες μείωσαν τους προυπολογισμούς και οδήγησαν πολλούς δημόσιους υπαλλήλους σε πρόωρη συνταξιοδότηση, αφήνοντας τις δημόσιες υπηρεσίες με σημαντικές ελλείψεις προσωπικού. Την ίδια στιγμή, η επιθετικότητα της δημοσιονομικής προσαρμογής οδήγησε την ελληνική οικονομία σε βαθιά ύφεση, η οποία με τη σειρά της, υπονόμεψε τις προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης της κυβέρνησης, δεδομένου ότι τα φορολογικά έσοδα έπεσαν κατακόρυφα, ενώ οι δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας, ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με τα επιδόματα ανεργίας, αυξήθηκαν. Προκειμένου να καλύψει τις αποκλίσεις των δημοσιονομικών στόχων, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να εισάγει νέα μέτρα λιτότητας, τα οποία όμως βάθυναν ακόμα περισσότερο την ύφεση, υπονομεύοντας έτσι περαιτέρω προσπάθειες για τη μείωση του ελλείμματος. Αυτός ο φαύλος κύκλος βύθισε τη χώρα σε μια καθοδική οικονομική πορεία (Robbins, 2015).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολιτική αυτή εφαρμόστηκε σε μια εποχή που οι πιστώσεις είχαν εξαφανιστεί από την ελληνική οικονομία. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, αποκομμένο από τη διεθνή διατραπεζική αγορά και έχοντας χάσει περίπου €80 δις της αξίας των καταθέσεων στην περίοδο 2010-2012 δεν ήταν σε θέση να παράσχει ρευστότητα στην ελληνική οικονομία (ΕΛΣΤΑΤ, 2013). Κατά συνέπεια, η Τρόικα αποδέχθηκε την ανάγκη μια δεύτερης συμφωνίας διάσωσης με πρόσθετα κεφάλαια, καθώς και τη μείωση του ελληνικού χρέους σε βιώσιμα επίπεδα, με επακόλουθο τη λήψη ενός νέου δανείου €130 δις, τον Φεβρουάριο του 2012, η οποία περιελάμβανε μια συμφωνία αναδιάρθρωσης του χρέους (τη λεγόμενη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα ή PSI), η οποία μείωσε το ιδιωτικό ελληνικό χρέος κατά €106 δις. Φυσικά και αυτή η συμφωνία διάσωσης συνοδευόταν από ένα καινούριο μνημόνιο, το οποίο υπαγόρευσε ένα νέο γύρο μέτρων λιτότητας, περιλαμβανομένης της κατάργησης των περισσότερων φοροαπαλλαγών, ένα νέο γύρο μειώσεων των μισθών, των συντάξεων και των παροχών και περισσότερες περικοπές σε πολλούς τομείς των δημοσίων δαπανών, ενώ ο κατώτατος μισθός μειώθηκε κατά 22% (Mitsopoulos&Pelagidis, 2011).

Μόλις το 2015, με την άνοδο του Αλέξη Τσίπρα στην κυβέρνηση της Ελλάδας επιβλήθηκαν οι κεφαλαιακοί έλεγχοι, όταν η παράταση του προγράμματος διάσωσης της χώρας έληξε, χωρίς η κυβέρνηση να έχει έρθει σε συμφωνία για περαιτέρω επέκταση του προγράμματος με τους πιστωτές της. Η Ευρωπαική Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να μην αυξηθεί περαιτέρω το επίπεδο της έκτασης ανάγκης της ενίσχυσης ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες και έτσι επιβλήθηκαν οι έλεγχοι κεφαλαίων. Οι τράπεζες στη χώρα παρέμειναν κλειστές για περίπου 20 μέρες και τέθηκε πλαφόν στην ανάληψη μετρητών από ΑΤΜ (θεσπίζοντας ανώτατο όριο €60 ημερησίως και κατόπιν €420 μηνιαίως) ώστε να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη φυγή κεφαλαίων προς το εξωτερικό και η κατάρρευση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Στις 14 Αυγούστου του 2015 οι Ευρωπαικές και Ελληνικές αρχές συμφώνησαν σε ένα τριετές πρόγραμμα στήριξης σταθερότητας για την Ελλάδα ύψους €86 δις., το τρίτο πακέτο διάσωσης της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρώτο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής επέτρεψε στις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις το εξωτερικό ώστε να απαλείψουν ένα σημαντικό μέρος των αποθεμάτων του ελληνικού δημοσίου χρέους που κατείχαν κατά την έναρξη της κρίσης, όπως επίσης τα δάνεια προς την ελληνική κυβέρνηση κατά την περίοδο της κρίσης έχουν σχεδόν στο σύνολό τους «επιστρέψει» πίσω στους ξένους πιστωτές της χώρας και έχουν χρησιμοποιηθεί για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Το καθαρό συνολικό μέγεθος των δανείων προς την Ελλάδα από τα δύο πρώτα προγράμματα προσαρμογής ήταν €215.9 δις, με τα €183.9 δις να προέρχονται από τις ευρωπαικές πηγές και τα υπόλοιπα €32 δις από το ΔΝΤ(Mitsopoulos&Pelagidis, 2011).

Μια πρόσφατη μελέτη από τους Rocholl και Stahmer (2016) εξετάζει την κατεύθυνση των κεφαλαίων. Σύμφωνα με την έρευνά τους εκτιμάται ότι τα €86.9 δις (ή το 40,3% του συνόλου των δανείων) χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή του χρέους, τα €52.3 δις (ή το 24,2%) χρησιμοποιήθηκε για πληρωμές τόκων, το €37.3 δις (ή 17,3%) χρησιμοποιήθηκε για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών, και τα €29.7 δις (ή το 13.8%) για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI), όταν το χρέος αναδιαρθρώθηκε το 2012 και μόνο €9.7 δις, δηλαδή 4,5%, χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη των πραγματικών πρωτογενών ελλειμμάτων, εκτός από εκείνα που σχετίζονταν με την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών (Papadimitriou et. al. 2013).

7.1.5 Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας από το 2015 έως σήμερα (ΣΤΟΙΧΕΙΑ EUROSTAT)

Στοιχεία της Eurostat μας δείχνουν ότι το 2020 έκλεισε με εξωτερικό χρέος ύψους € 341 δις, το υψηλότερο μετά το 2011, που αντιστοιχεί στο ανησυχητικό 205% του ΑΕΠ. Παράλληλα, ο κρατικός προϋπολογισμός εμφανίστηκε ελλειμματικός για πρώτη φορά μετά το 2015, καταγράφοντας έλλειμμα €16,1 δις, ήτοι 9% του ΑΕΠ.

Ανατρέχοντας στο 2015, το εθνικό χρέος άγγιξε τα € 311,7 δις, δηλαδή 177% του ΑΕΠ, ενώ παράλληλα το έλλειμμα ξεπερνούσε τα € 10,3 δις, αγγίζοντας το 6% του ΑΕΠ. Την επόμενη χρονιά, το 2016, το χρέος αυξήθηκε περαιτέρω, φτάνοντας στα € 315 δις (180% του ΑΕΠ), ενώ καταγράφηκε ασθενές πλεόνασμα της τάξης του 0,2% του ΑΕΠ (€ 424 εκατομμύρια). Έτσι, στην περίοδο της κρίσης και μετά από πολλά χρόνια ύφεσης, παρατηρείται το 2016 μία στοιχειώδης βελτίωση της κατάστασης.Το 2017, υπήρξε μια μικρή αύξηση του χρέους, στα € 317,4 δις, που αντιστοιχούσε όμως σε μικρότερο ποσοστό επί του ΑΕΠ (179,2%), λόγω της υψηλότερης αναλογικά αύξησης του ΑΕΠ. Ακόμη, το πλεόνασμα ξεπέρασε το € 1 δις (0,6% του ΑΕΠ), υποδηλώνοντας μια σχετικά θετική οικονομική πορεία.

Ωστόσο, σημαντική αύξηση των εξωτερικών υποχρεώσεων σημειώθηκε το 2018, με το χρέος φθάνει στα € 334,7 δις, αγγίζοντας παράλληλα το 186,2% του ΑΕΠ. Αυξημένο ήταν επίσης και το δημοσιονομικό πλεόνασμα, καθώς ξεπέρασε το € 1,6 δις, περίπου 1% του ΑΕΠ, απόρροια των δημοσιονομικών μέτρων που ελήφθησαν προς αυτή την κατεύθυνση. Το 2019, στη συνέχεια, αποτέλεσε την πρώτη χρονιά που ο δανεισμός μειώθηκε αισθητά, γεγονός που μεταξύ άλλων, επηρέασε θετικά τους δείκτες της οικονομίας, αφού το δημόσιο χρέος μειώθηκε κατά περίπου €3 δις, η πρώτη φορά που συνέβη κάτι αντίστοιχο κατά την τελευταία πενταετία. Συγκεκριμένα, το χρέος διαμορφώθηκε στα € 331 δις (180,5% του ΑΕΠ), με παράλληλη άνοδο του πλεονάσματος στα περίπου € 2 δις (1,1% του ΑΕΠ). Τα παραπάνω θετικά δεδομένα έμελλαν να συνεχιστούν και για την επόμενη χρονική περίοδο, μέχρι όμως την εμφάνιση της πανδημίας Covid-19, που ανέστειλε εκ νέου την όποια πρόοδο είχε σημειωθεί.

Τη διετία 2020 - 2021, η ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας, συνολικής αξίας €40 δισ., των οποίων το δημοσιονομικό κόστος ανήλθε σε €27,8 δισ., σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2022. Το μεγαλύτερο μέρος των εν λόγω παρεμβάσεων πραγματοποιήθηκε κατά το πρώτο έτος της πανδημίας, καθώς, το 2021, παράλληλα με την άρση των περιοριστικών μέτρων και την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, μέρος

των παρεμβάσεων σταδιακά καταργήθηκε, ενώ για το 2022 έχουν προβλεφθεί €3,3 δισ. για αντίστοιχες παρεμβάσεις.

Η πίεση που ασκήθηκε στον Προϋπολογισμό της Γενικής Κυβέρνησης, κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αντανακλάται στην επανεμφάνιση των πρωτογενών δημοσιονομικών ελλειμμάτων, με ταυτόχρονη άνοδο των πρωτογενών δαπανών. Από τον Απρίλιο του 2021 και μετάτα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης σταδιακά αυξήθηκαν σε ετήσια βάση. Τα έσοδα από τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ)αυξήθηκαν με εντονότερο ετήσιο ρυθμό σε σύγκριση με τα συνολικά έσοδα, στο ίδιο χρονικό διάστημα, υπερβαίνοντας τα αντίστοιχα έσοδα ΦΠΑ του 2019.

Παράλληλα, το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ, διαμορφώθηκε σε 206,3%, το 2020, από 180,7%, το 2019λόγω της συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας καιλόγω του πρωτογενούς ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης. Το 2021, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί σε 197,1%, σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2022, ενώ βάσει των προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναμένεται να διαμορφωθεί σε 202,9% (European Economic Forecast, Autumn 2021). Η πτώση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ, το 2021, εκτιμάται ότι προήλθε, κυρίως, από την άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς το δημόσιο χρέος σε ονομαστικούς όρους, σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις, αυξήθηκε. Για το 2022, τόσο το Υπουργείο Οικονομικών, όσο και η Ε.Ε. αναμένουν περαιτέρω πτώση του ελληνικού χρέους σε 189,6% και 196,9% του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

Το δημόσιο χρέος της χώρας μας, το 2022, εκτιμάται ότι θα υπερβεί σημαντικά τα αντίστοιχα μεγέθη των επιλεγμένων χωρών της Ευρωζώνης. Οι υποχρεώσεις, ωστόσο, της Ελλάδας σε ό,τι αφορά τις πληρωμές τόκων της Γενικής Κυβέρνησης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αναμένεται να ανέλθουν σε 2,5% του ΑΕΠ, για το τρέχον έτος, ενώ είναι μικρότερες από τις αντίστοιχες της Ιταλίας (2,9%) και ελαφρώς υψηλότερες από της Ισπανίας (2,1%) και της Πορτογαλίας (2,3%). Οι πληθωριστικές τάσεις που αναμένεται να επικρατήσουν και το 2022 σε

συνδυασμό με τις προβλέψεις της ΕΕ για ισχυρή άνοδο του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές (5,2%) αναμένεται να ενισχύσουν σημαντικά το ονομαστικό ΑΕΠ. Η άνοδος του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, σε συνδυασμό με τα χαμηλά ονομαστικά επιτόκια του ελληνικού χρέους, αναμένεται να συμβάλουν στη μείωση του λόγου χρέους προς το ΑΕΠ το 2022.

Η άνοδος του πραγματικού ΑΕΠ που αναμένεται τα επόμενα χρόνια και εκτιμάται ότι θα στηριχθεί σε σημαντικό βαθμό στις επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν μέσω της εισροής κεφαλαίων και δανείων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, μαζί με τη διατήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας και την επιστροφή σε πρωτογενή πλεονάσματα, από το 2023 και μετά, θα οδηγήσουν σε σημαντική αποκλιμάκωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Ένας σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και την προσέλκυση επενδύσεων είναι η αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας στο επίπεδο της επενδυτικής βαθμίδας, γεγονός που αντανακλά τη βελτίωση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους.
Ο οίκος αξιολόγησης Fitch (FitchRatings), ήδη στις 14.1.2022, προχώρησε στην αναβάθμιση των προοπτικών της ελληνικής οικονομίας σε θετικές από σταθερές, η οποία, σύμφωνα με τη σχετική έκθεση, αντανακλά την ισχυρή ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας που σε συνδυασμό με τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και λαμβάνοντας υπόψη το αναμενόμενο χαμηλό κόστος δανεισμού, θα οδηγήσουν σε ταχύτερη από το αναμενόμενο πτώση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ.

7.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

Σε αυτό το μέρος της ανάλυσης του χρέους και των ελλειμμάτων της χώρας γίνεται μια σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη των λοιπών οικονομιών που αποτελούν σήμερα την

Ευρωζώνη. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την εξέλιξη των μεγεθών του δημοσίου χρέους των χωρών της Ευρωζώνης από το 2000 και έπειτα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2000-2009)

TIME / GEO	2000	2006	2007	2008	2009
Greece	112.0	113.6	112.8	119.2	136.6
Italy	105.9	100.8	97.8	100.4	109.8
Belgium	98.9	80.9	77.2	82.7	86.5
Hungary	55.8	62.5	63.1	68.8	74.4
Portugal	53.6	71.1	70.2	73.3	84.9
Spain	48.6	32.5	29.6	33.2	45.6
Netherlands	44.9	39.7	38.2	49.9	51.4
Poland	35.1	45.0	42.7	44.9	47.2
Slovenia	25.5	25.8	22.6	21.5	33.6
Romania	23.1	13.4	13.0	12.5	21.2
Lithuania	22.2	16.4	15.0	13.4	26.4
Luxembourg	6.5	6.0	6.1	12.8	13.4
European Union - 27 countrie	:	:	:	:	:
Euro area - 19 countries (fror	:	:	:	:	:
Euro area - 18 countries (201	:	:	:	:	:
Euro area - 17 countries (201	:	:	:	:	:
Bulgaria	:	:	:	:	:
Czechia	:	:	:	:	:
Denmark	:	:	:	:	:
Germany (until 1990 former t	:	:	:	:	:
Estonia	:	:	:	:	:
Ireland	:	:	:	:	:
France	:	:	:	:	:
Croatia	:	37.7	36.4	38.3	47.4
Cyprus	:	:	:	:	:
Latvia	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:
Austria	:	:	:	:	:
Slovakia	:	:	:	:	:
Finland	:	:	:	:	:
Sweden	:	:	:	:	:

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2010-2017)

TIME / GEO	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Greece	158.3	186.4	165.9	182.5	186.2	183.4	187.4	185.6
Italy	112.5	113.2	120.0	126.3	129.8	130.0	129.9	129.6
Portugal	97.4	112.0	128.1	131.0	133.5	132.0	132.9	128.8
Belgium	85.8	88.5	89.0	89.6	90.0	88.8	89.1	87.0
Hungary	75.5	76.2	74.6	75.7	76.5	75.7	75.4	73.2
Croatia	56.0	62.4	68.2	78.8	82.2	81.8	78.4	75.4
Netherlands	53.3	55.0	59.7	61.9	62.4	60.2	58.1	53.5
Spain	51.4	58.6	73.8	83.3	87.3	87.2	86.9	87.1
Poland	50.4	51.7	51.6	53.7	48.8	49.2	52.5	49.2
Slovenia	36.8	44.8	51.9	68.4	78.6	81.0	77.1	72.8
Lithuania	33.6	34.0	36.7	35.8	37.6	39.7	37.4	37.9
Romania	28.6	33.0	35.8	36.5	38.3	37.5	37.6	35.7
Luxembourg	17.2	16.6	19.0	20.7	20.1	19.3	17.9	20.3
European Union - 27 countrie	:	:	:	:	:	:	:	71.5
Euro area - 19 countries (fror	:	:	:	:	:	:	:	76.7
Euro area - 18 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	76.9
Euro area - 17 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	77.0
Bulgaria	:	:	:	:	:	:	:	24.8
Czechia	:	:	:	:	:	:	:	33.9
Denmark	:	:	:	:	:	:	:	28.4
Germany (until 1990 former t	:	:	:	:	:	:	:	41.3
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	10.0
Ireland	:	:	:	:	:	:	:	68.3
France	:	:	:	:	:	:	:	82.8
Cyprus	:	:	:	:	:	:	:	131.6
Latvia	:	:	:	:	:	:	:	39.0
Malta	:	:	:	:	:	:	:	47.7
Austria	:	:	:	:	:	:	:	72.2
Slovakia	:	:	:	:	:	:	:	51.6
Finland	:	:	:	:	:	:	:	52.2
Sweden	:	:	:	:	:	:	:	30.5

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2018-2020)

TIME / GEO	2018	2019	2020
Greece	195.6	189.8	217.9
Cyprus	137.0	129.1	156.8
Italy	130.1	130.1	151.2
Portugal	124.6	119.5	139.1
Spain	87.0	85.3	107.5
France	83.7	84.2	97.8
Belgium	85.0	82.9	94.2
Euro area - 17 countries (201	75.9	74.3	86.2
Euro area - 18 countries (201	75.8	74.2	86.1
Euro area - 19 countries (fror	75.6	74.0	85.9
Croatia	71.8	69.6	85.3
Hungary	71.0	67.0	81.2
European Union - 27 countrie	70.3	68.5	79.8
Slovenia	69.0	64.3	78.3
Austria	68.0	65.0	76.7
Slovakia	49.8	48.2	60.3
Ireland	64.1	58.5	58.8
Finland	50.0	49.3	57.5
Poland	47.5	45.1	57.2
Malta	43.6	40.7	53.4
Netherlands	49.5	46.3	52.9
Romania	35.6	35.9	47.7
Latvia	37.9	38.8	46.1
Lithuania	32.6	35.0	45.6
Germany (until 1990 former t	39.3	37.4	44.9
Czechia	32.4	31.0	39.0
Denmark	26.6	26.3	35.1
Sweden	28.1	23.7	27.5
Bulgaria	21.6	19.5	24.1
Luxembourg	19.4	21.0	23.7
Estonia	9.4	9.8	18.8

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

Οι πίνακες επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι μεταξύ των εξεταζόμενων οικονομιών η Ελλάδα εμφάνισε το υψηλότερο επίπεδο δημοσίου χρέους. Ακολουθούν η Ιταλία, το Βέλγιο, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ουγγαρία, ενώ από το 2017 αυξάνεται ο αριθμός των χωρών που υπερβαίνουν το 60% του ΑΕΠ: Ελλάδα, Κύπρος, Ιταλία, Βέλγιο, Πορτογαλία, Ισπανία, Γαλλία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Αυστρία.

Χώρες, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά προβλήματα, εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό δημοσίου χρέους, ενώ η τέταρτη χώρα με το μεγαλύτερο χρέος είναι η Πορτογαλία, που επίσης αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα. Αντίθετα, χώρες όπως η Ισπανία και η Κύπρος, μέχρι πρόσφατα, εμφάνιζαν χαμηλά επίπεδα δημοσίου χρέους, παρόλο τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα τελευταία χρόνια. Γίνεται φανερό πως κάποιες

χώρες, όπως το Βέλγιο, παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο χρέους, χωρίς όμως να βρεθούν στην ανάγκη να καταφύγουν σε πρόγραμμα βοήθειας των οικονομικών τους.

Παρατηρείται, επιπλέον, ότι οι χώρες που κατά την τελευταία πενταετία έλαβαν βοήθεια και στήριξη για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων τους, όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Κύπρος έχουν επιχειρήσει να συρρικνώσουν τα δημοσιονομικά ελλείματά τους καταβάλλοντας μεγάλη δημοσιονομική προσπάθεια. Η χρηματοδότηση από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την Ευρωπαική Κεντρική Τράπεζα είχε ως αντάλλαγμα την υποχρέωση των χωρών να ακολουθήσουν προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, που εστιάζουν στη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων τους.

Ωστόσο, διαπιστώνεται μια σημαντική διόγκωση του δημοσίου χρέους των χωρών αυτών. Η Ελλάδα εμφάνισε τη μεγαλύτερη δημοσιονομική σπατάλη στην Ευρωζώνη, γεγονός που οδήγησε στα μεγαλύτερα και σημαντικότερα δημοσιονομικά προβλήματα των τελευταίων ετών. Τα πρόσθετα δανειακά κεφάλαια που αντλήθηκαν για τη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων κατά την τελευταία πενταετία, τα σκληρά προγράμματα λιτότητας που επιβλήθηκαν, καθώς και η ύφεση που παρατηρήθηκε επιδείνωσαν τις προσπάθειες της χώρας για μείωση του δημοσίου χρέους της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII:
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

8.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι οικονομίες των χωρών και η πορεία των βασικών τους οικονομικών μεγεθών αποτελούν ίσως τα σημαντικότερα στοιχεία για την πρόβλεψη του μέλλοντος και την κριτική αποτίμηση του παρόντος και σε ορισμένες περιπτώσεις και του παρελθόντος. Η οικονομική κρίση φαίνεται να έχει επηρεάσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τις χώρες της Ευρωπαικής Ένωσης και ιδιαίτερα της Ελλάδας, δεδομένου ότι η μείωση των εσόδων τους οδηγεί σε συνεπακόλουθη μείωση των δαπανών τους σε καίριους κρατικούς τομείς.

Οι αιτίες δημιουργίας των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και των δημοσίων χρεών είναι τόσο απλές όσο και σύνθετες. Το δημόσιο έλλειμμα προκαλείται όταν μια κυβέρνηση ξοδεύει περισσότερα από όσα εισπράττει, ενώ το δημόσιο χρέος είναι το αποτέλεσμα της συσσώρευσης δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Ωστόσο, τα δημοσιονομικά ελλείμματα μπορούν να εμφανιστούν και από τη μεταβολή των φορολογικών συντελεστών, από τις αλλαγές στις κυβερνητικές δαπάνες, από τα υψηλά επίπεδα του εισοδήματος και την ανισοκατανομή του πλούτου, από δημογραφικούς παράγοντες, από την αναποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, από τα υψηλά επίπεδα κρατικών επιχορηγήσεων οικονομικής στήριξης, και από το σκόπιμο αποτέλεσμα των ενεργειών της κυβέρνησης που επιλέγει να ακολουθήσει επεκτατική δημοσιονομική πολιτική για τη βελτίωση της ζήτησης, της παραγωγής και της απασχόλησης. Σε πολλές χώρες τα υπερβολικά μεγάλα ελλείμματα συμβάλλουν στη δημιουργία και την αύξηση του δημοσίου χρέους, αφού η κυβέρνηση προκειμένου να καλύψει το δημοσιονομικό έλλειμμα αναγκάζεται να δανειστεί. Ωστόσο, η κάλυψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δεν είναι ο μόνος λόγος δημιουργίας ή αύξησης του δημοσίου χρέους. Ο πόλεμος ή η ετοιμότητα για πόλεμο, η αύξηση των δαπανών κοινωνικής πρόνοιας, οι δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας αποτελούν παράγοντες ικανούς να αυξήσουν το δημόσιο χρέος(Jadhav &Neelankavil, 2011). Ενώ τα δημοσιονομικά ελλείμματα θεωρούνται αρνητικό γεγονός και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να τα αποφεύγουν με σκοπό μια ισορροπημένη δημοσιονομική πολιτική, μπορούν ωστόσο να επιφέρουν θετικά

αποτελέσματα στην οικονομία της χώρας, καθώς όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Das (2016) τα ελλείμματα βοηθούν τις χώρες να βγουν από την οικονομική ύφεση.

Η παρούσα μελέτη έδειξε ότι οι δημόσιες δαπάνες των χωρών επηρεάζονται, ανάλογα με τη χώρα σε διαφορετικό βαθμό, από την οικονομική κρίση. Κι αυτό είναι κάτι που γενικά ήταν αναμενόμενο, δεδομένης της ευρύτερης επιβράδυνσης των οικονομιών. Η Ελλάδα, ωστόσο, πέραν του ότι στους νευραλγικούς τομείς του κράτους μείωσε σημαντικά τις δαπάνες της, φαίνεται ότι ακόμα και σήμερα δεν μπορεί να ανταπεξέλθει οικονομικά στις ανάγκες των πολιτών της. Κι αυτό είναι κάτι που ξεπερνά το όριο μιας οικονομικής ανάλυσης και θα πρέπει να εξετάζεται με βάση το πολιτικό, το κοινωνικό, αλλά και το πολιτισμικό περιβάλλον. Διαπιστώνουμε πως στην Ελλάδα η πολιτική των συνεχών ελλειμμάτων προκάλεσε σημαντικά προβλήματα στα οικονομικά της χώρας εμφανίζοντας μια σειρά από μακροοικονομικούς δείκτες να επιδεινώνονται συνεχώς. Η προσπάθεια των κυβερνήσεων να χρηματοδοτήσουν τα συνεχή ελλείμματα οδήγησε στη διόγκωση του δημοσίου χρέους με πολλές, αλλά και πολύπλοκες συνέπειες τόσο στα μακροοικονομικά μεγέθη όσο και στην εικόνα της χώρας απέναντι στους δανειστές της. Η αποκλιμάκωση του χρέους της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ αποτελεί βασικό στόχο της κάθε κυβερνητικής πολιτικής.

Στα πλαίσια της διαχείρισης του δημοσίου χρέους, Διεθνείς οργανισμοί, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, έχουν εκδώσει οδηγίες αντιμετώπισης του δημοσίου χρέους. Παρόλα αυτά, μέσω της διπλωματικής αυτής μελέτης δεν προέκυψε να υπάρχει κοινή στρατηγική διαχείρισης του δημοσίου χρέους, καθώς οι οικονομικές συνθήκες κάθε χώρας είναι διαφορετικές.Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, η Ελλάδα υπήρξε μιας από τις χώρες που συσσώρευσε τεράστια ελλείμματα, αυξάνοντας τα επίπεδα του δημοσίου χρέους της. Από το 2010, η κρίση του κρατικού χρέους ήταν έντονη στην Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση λειτούργησε με έλλειμμα 10,4% του ΑΕΠ το 2010, και παρά τις διάφορες συμφωνίες διάσωσης του ευρώ που

συμφωνήθηκαν από τους ηγέτες της ΕΕ, η μεταβλητότητα της αγοράς συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του 2013 και το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 147,3% του ΑΕΠ(Eurostat).

Η Ελλάδα βρίσκεται στη μέση μιας καταστροφικής οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπου η Ευρωπαική Ένωση προσπαθεί να τερματήσει και χρησιμοποιεί με συνέπεια τα υπάρχοντα νομοθετικά άρθρα και τις ρυθμίσεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της ώστε να επιβάλει μέτρα λιτότητας για τα υπερχρεωμένα κράτη μέλη, και κυρίως την Ελλάδα. Η Ευρωπαική Ένωση έχει υποστηρίξει με ζήλο το δημοσιονομικό συντηρητισμό, ο οποίος δεν είναι μόνο ένας δείκτης της οικονομικής αστάθειας, αλλά και η εσφαλμένη πολιτική μείωσης του χρέους. Η διχόνοια που έχει σπαρθεί με μια τέτοια πολιτική είναι εμφανής στον πληθωρισμό, στους μισθούς, στην ανεργία, και δε χρειάζεται λεπτομερή οικονομική ανάλυση.Ακόμη και σήμερα η οικονομική κρίση στην Ελλάδα έχει παραμείνει κύριο θέμα των ευρωπαικών και μη ευρωπαικών συνομιλιών και συζητήσεων. Η ιστορική εμπειρία μας επιτρέπει να κάνουμε ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με το πρόβλημα του ελληνικού δημοσίου χρέους. Η αναδιάρθρωση του χρέους είναι αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη για την επίλυση του δημοσίου χρέους της χώρας μας. Η Ελλάδα χρειάζεται μια τολμηρή διαγραφή του δημοσίου χρέους της, όπως αυτή του γερμανικού χρέους μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η επιμονή για την πλήρη εξόφληση του χρέους της Ελλάδας δε δικαιολογείται ρεαλιστικά.

8.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Κατά την εκπόνηση της εργασίας εμφανίστηκαν περιορισμοί λόγω της μικρής συγκριτικά με

το μέγεθος του δημοσίου χρέους βιβλιογραφίας, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στα αίτια δημιουργίας και στις στρατηγικές διαχείρισή του στα Ευρωπαικά κράτη. Ελάχιστοι ερευνητές έχουν μελετήσει το δημόσιο χρέος των μη ανεπτυγμένων χωρών, γεγονός που καθιστά τη σύγκριση και κατ΄επέκταση διεξαγωγή συλλογικών συμπερασμάτων αδύνατη. Ακόμη, η φύση της ποσοτικήςέρευνας μέσω στατιστικών στοιχείων του Eurostat, αν και έγινε μεθοδικά, δε μπορείαντιπροσωπεύσει τομέγεθος των δυσμενών συνεπειών, που επιφέρει το υψηλό δημόσιο χρέος, στην καθημερινότητα των πολιτών.Εν κατακλείδι,επιτυχάνθηκε μια ολοκληρωμένη, αλλά γενική εικόνα των αιτιών δημιουργίας του δημοσίου χρέους, των συνεπειών του, και των τρόπων διαχείρισής του.Για τη λεπτομερήμελέτη θέματος προτείνεται ηδιεξαγωγή περαιτέρω έρευνας, η οποία θα στηρίζεται στη συλλογή περισσότερων ποσοτικών δεδομένων παγκοσμίως.

8.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσης εργασίας, κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούν κάποιες προτάσεις ώστε οι μελλοντικές έρευνες να καταστούν πιο αξιόπιστες.

Αρχικά, οι μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να περιλαμβάνουν περισσότερες χώρες συμπεριλαμβανομένων των αναπτυσσόμενων και μη ανεπτυγμένων χωρών με τη συλλογή εκ μέρους των αρμόδιων οργανισμών περισσότερων δεδομένων, έτσι ώστε να εξαχθούν πιο ξεκάθαρα αποτελέσματα, καθώς είναι δύσκολο να μελετηθούν τα αίτια του δημοσίου χρέους και δημοσίου ελλείμματος μελετώντας ένα μικρό αριθμό χωρών.

Επιπλέον, μια ακόμη μελλοντική ερευνητική έρευνα θα μπορούσε να προκύψει μέσω της εξέτασης ορισμένων δεικτών διακυβέρνησης, όπως ο δείκτηςτης πολιτικής σταθερότητας, ο δείκτης του κράτους δικαίου, ο δείκτης της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας ή τα

επιτόκια συναλλάγματος για να εξεταστείεάν η κυβερνητική ιδεολογία επηρεάζει τη νομισματική πολιτική στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης. Συνεπώς, η ανάλυση θα μπορέσει να καταστεί πολύπλευρη και αποδοτικότερη ως προς την ποιότητα των συμπερασμάτων της, ενώ κρίνεται απαραίτητη η προσεκτική προσθήκη περισσοτέρων ανεξαρτήτων μεταβλητών καθώς υπάρχει κίνδυνος εμφάνισης πολυσυγγραμικότητας.

Αξίζει να σημειωθεί η άποψη του Neymayer (2002) ο οποίος αναφέρει την υποχρέωση των κυβερνήσεων και των οργανισμών να επενδύσουν περισσότερο στους θεσμούς και στους δείκτες που μετρούν το βαθμό διακυβέρνησης, καθώς μέχρι τώρα αυτό το κάνουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. Καθιστάται, λοιπόν, απαραίτητο να ξεκαθαριστεί τί θεωρείται καλή διακυβέρνηση ώστε να συμβαδίζει με τα θέλω των δανειστών και των πιστωτών.

Η διενέργεια περαιτέρω ερευνών, καθώς και οι προτάσεις μελλοντικών ερευνών κρίνονται απαραίτητες, καθώς αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για τις κυβερνήσεις που προσπαθούν να βελτιώσουν τις δομές των χωρών τους και εν γένει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Βαβούρας Ι. Σ. (1993), Δημόσιο Χρέος: Θεωρία και Ελληνική Εμπειρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Βαβούρας Ι. Σ. (2019), Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Βάμβουκας Γ. (1991), Κρατικά ελλείμματα: Αίτια, Παρενέργειες, Προτάσεις Οικονομικής Πολιτικής από τα Δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα, Επιμέλεια Τάτσος Ν., Εκδόσεις Σμπίλιας: Το οικονομικό, Αθήνα

Βάμβουκας Γ. (2017), Μακροοικονομική Θεωρία & Πολιτική, Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα

Βαρελάς Ε. (2019), Νομισματική Θεωρία και Πολιτική, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Γεωργακόπουλος Θ. (2005), Εισαγωγή στην Δημόσια Οικονομική, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

Δαλαμάγκας Β. (2003), Εισαγωγή στη Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Δημέλη Σ. (2010), Μακροοικονομικά Μεγέθη και ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας, Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα

Καζάκος, Π., Λιαργκόβας, Π., Ρεπούσης, Σ. (2016), Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Καραβίτης Ν. Η. (2008), Δημόσιο χρέος & Έλλειμμα, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα

Μόσχος, Δ. (1991), Δημοσιονομικά Ελλείμματα και Νομισματική Πολιτικήαπό τα Δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα, Επιμέλεια Τάτσος Ν., Εκδόσεις Σμπίλιας: Το οικονομικό, Αθήνα

Ξαφά, Μ. (2017), Δημόσιο Χρέος, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα

Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ. (2010), Οικονομική κρίση και Δημοσιονομική Πολιτικήαπό την Διεθνή Κρίση στην Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας Επιφυλάσσει το Μέλλον, Επιμέλεια Ν.Β. Καραμούζης και Γ. Α. Χαρδουβέλης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2011

Στουρνάρας, Ι. (1991), Το Δημόσιο Χρέος: Αίτια, Συνέπειες και Μακροχρόνια Δυναμική απότα Δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα, Επιμέλεια Τάτσος Ν., Εκδόσεις Σμπίλιας: Το οικονομικό, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Allen, R., Tommasi, D. (2001), Managing Public Expenditure: A reference Book for Transition Countries, OECD.

Atkinson, A. B., & Stiglitz, J. E. (2015), Lectures on public economics,PrincetonUniversityPress.

Bilan, I. (2015), Economic Consequences Of Public Debt. The CaseOfCentral And Eastern European Coyntries, EURINT Proceedings

Blejer, M., Cheasty, A. (2012), 'The Measurement of Fiscal Deficits: Analytical and Methodological Issues', Journal of Economic Literature, Vol. 29, No. 4, pp. 1644-1678

Bryman, A. (2016), Social Research Methods, 5th Edition, London: Oxford University Press

Bryman, A. Bell, E.A. &Teevan, J.J. (2009), Social research methods, Don Mills, Ont: Oxford University Press

Checherita, C., Rother, P. (2010), 'The impact of high and growing government debt on economic growth an empirical investigation for the euro area', European Central Bank, Working Paper Series, No 1237

Das, P. (2016), 'Debt Dynamics, Fiscal Deficit, and Stability in Government Borrowing in India: A Dynamic Panel Analysis', ADBI Working Paper Series, No 557, Asian Development Bank Institute

Dippelsman, R., Dziobek, C., Gutierrez-Mangas, C. (2015), 'What Lies Beneath: The Statistical Definition of Public Sector Debt', IMF Discussing Note, SDN/12/09

Driessen, G. (2016), 'Deficits and Debt: Economic Effects and Other Issues', Congressional Research Service, 7-5700

Escolano, J. (2010), Technical Notes and Manuals: A Practical Guide to Public Debt Dynamics, Fiscal Sustainability, and Cyclical Adjustment of Budgetary Aggregate, International Monetary Fund Fiscal Affairs Department

Gomez-Puig, M., Sosvilla-Rivero, S. (2015), 'Short-run and long-run effects of public debt on economic performance: Evidence from EMU countries', Research Institute of Applied Economics Working Paper 2015/22 1/37

Jadhav, A., Neelankavil, J. (2011), Deficit Financing – Causes, Consequences and Potential Cures, Journal of Applied Business and Economics vol. 12 (6)

IMF (International Monetary Fund), (2001), Guidelines for Public Debt Management, The World Bank

IMF (International Monetary Fund), (2010), Navigating the Fiscal Challenges Ahead, IFS Staff Paper

Irwin, T. (2015), 'Defining the Government's Debt and Deficit', IMF Working Papers, WP/15/238

Kouretas, G. (2010), The Greek Debt Crisis: Origins and Implications, Department of Business Administration Athens University of Economics and Business

Kumhof, M., Tanner, E. (2005), 'Government Debt: A Key Role in Financial Intermediation', IMF Working paper 05/57

Lianos, T., Pseiridou, A. (2015), 'ΤοΔημόσιοΧρέοςστοΟικονομικήΑνάλυσηκαιΠολιτική-Μακροοικονομική', Kallipos: OpenAcademicEditions, chapter 16, pp 208-217

Mishkin, F. (2004), The Economics of Money, Banking AndFinancial Markets, 7th edition, Pearson Addison Wiley

Mitsopoulos, M., Pelagidis, T. (2011), Understanding The Crisis In Greece, 2nd edition, Palgrave Macmillan

Nimani, A. (2013), 'Consequences of Fiscal Deficit', Journal of Economics and International Finance, Vol. 5(3), pp. 58-64

Nomura, C. (2011), EFSF 2.0, 3.0 and Beyond, European Rates, pp 8

Panizza, U. (2008), Domestic and External Public Debt in Developing Countries, UNSTAD

Panizza, U., Presbitero, A. (2013), 'Public Debt and Economic Growth in Advanced Economies: A Survey, Money & Finance Group Research', Working paper no.78

Papadimitriou, D., Zezza, G., Michalis, N. (2013), 'A Levy Institute Model for Greece: Technical Paper', Levy Economics Institute of Bard College, pp 1-31

Prasad, A., Pollock, M. (2012), Measuring Performance in Public Debt Management: Key Findings from the Debt Management Performance Assessment (DeMPA)

Robbins, P. (2015), 'The Greek Debt Crisis: The Need for 'Heroic' Economic Policy Reforms in the European Economic and Monetary Union', Indiana Journal of Global Legal Studies 22:1, pp 175-199

Stiglitz, J.E., Walsh, C.E. (2008), The seven deadly Deficits. SpecialReports, theNewEconomy

Stiglitz J., (2019), Οικονομική του Δημοσίου Τομέα, 2η Έκδοση, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

AMECO, (2022):
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-archive_en

Eurostat, Greek Public Debt (1995-2020):
https://ec.europa.eu/eurostat

Eurostat, Gross Government Debt of Eurozone Countries (2000-2020):
https://ec.europa.eu/eurostat

FitchRatings, 14.1.2022:
https://www.fitchratings.com

Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας (ΟΕΕ), 14.1.2022:
https://oe-e.gr/2022/01/14/%CF%84%CE%BF-%CE%BF%CE%B5%CE%B5-%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%AF%CE%B3%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CE%BF-%CF%83%CF%8D/

The World Bank, (2022):
https://www.worldbank.org/en/topic/debt

Υπουργείο Οικονομικών, Δελτίο Δημοσίου Χρέους Δεκ. 2021:
https://www.minfin.gr/deltia-demosiou-chreous

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΙ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. ΤοΔΗΜΟΣΙοΧΡΕΟΣ…….…….… .28
2. ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΕΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΙΑΝ-ΔΕΚ 2021……..……..……. .53
3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΝΕΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑ……..……....54
4. ΜΕΣΗ ΣΤΑΘΜΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΝΕΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ……....55
5. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ(1995-2020)..……..…....64
6. ΈΛΛΕΙΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (1970-2010)

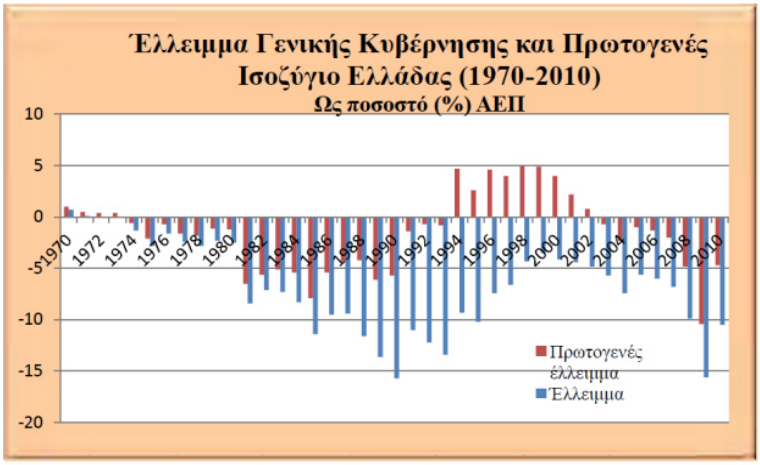

ΠΗΓΗ: AMECO, (2022)

7. Έλλειμμα της Γενικής Κυβερνησης της Ελλαδας ως ποσοστο του ΑΕΠ (1974-2010)

Πηγη: AMECO, (2022)

8. Το Χρεος της Γενικης Κυβερνησης της Ελλαδας ως ποσοστο του ΑΕΠ (1970-2010)

Πηγη: AMECO, (2022)

9. Τα Έσοδα της Γενικής Κυβερνησης της Ελλαδας και της ΕΕ ως ποσοστο του ΑΕΠ (2009-2020)

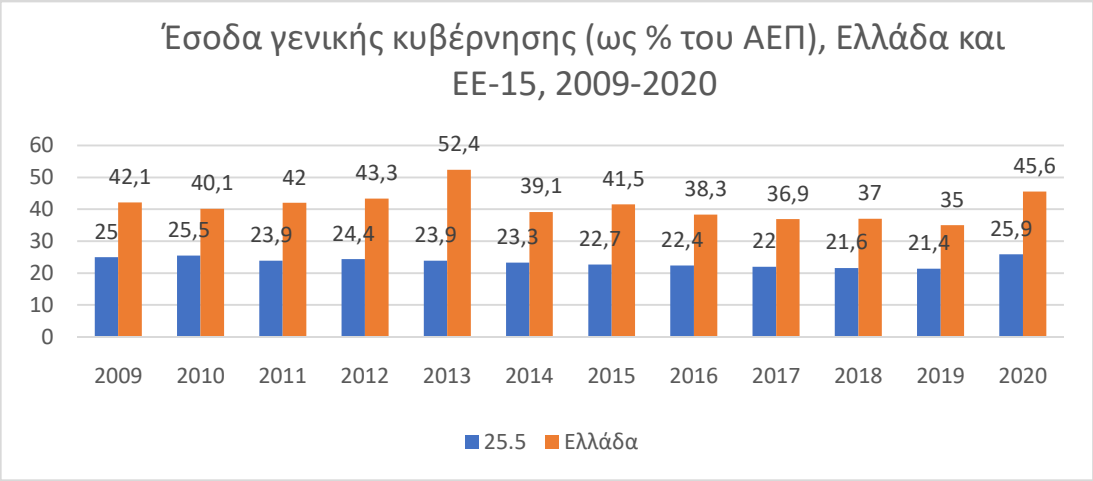

Πηγη: Eurostat, (2022)

10. Συγκριτικη Παρουσιαση Δημοσιου Χρεους των Χωρων της Ευρωζωνης το 2015

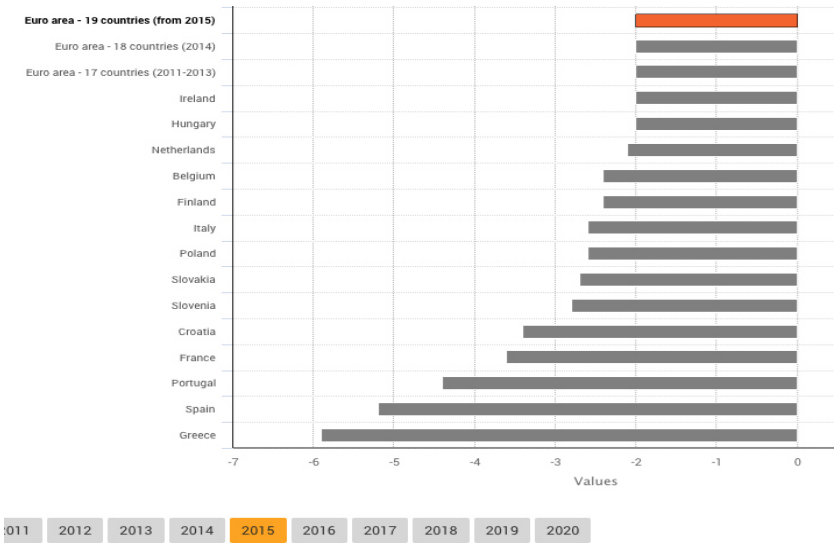

Πηγη: Eurostat, (2022)

11. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΤΟ 2020

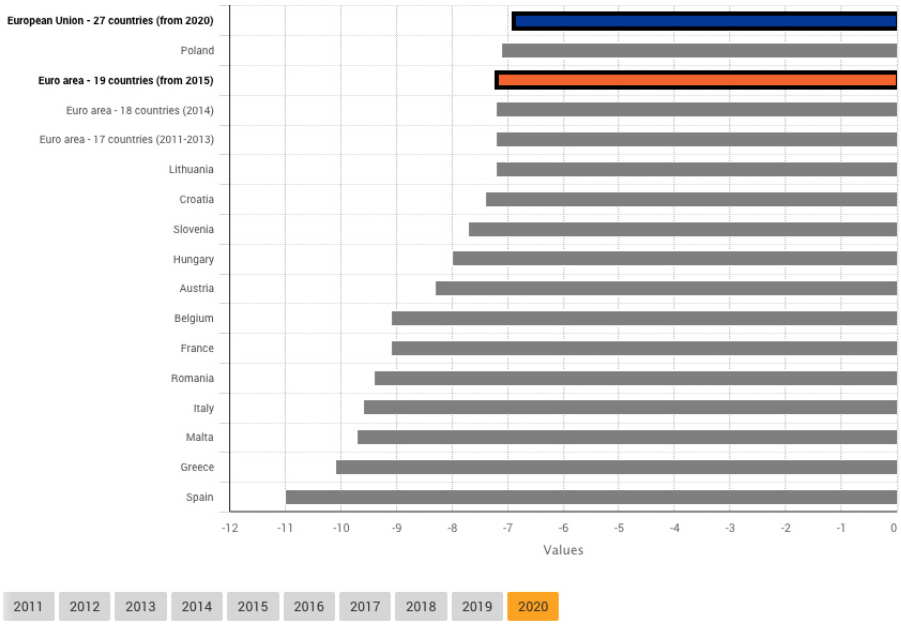

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΙΝΑΚΕΣ

1. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ …….……..……46
2. ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΡΕΟΥΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ …….. ...51
3. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2000-2009)…….....74
4. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2010-2017)……..75
5. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ (2018 - 2020)…… ……...76
6. ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΛΛΑΓΗΣ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ (2000-2008)

TIME / GEO	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Greece	11.3	9.7	5.2	5.6	9.2	7.4	5.4	6.1	10.3
Romania	7.7	10.4	4.9	2.4	1.6	-0.3	-0.9	1.9	2.9
Slovenia	4.3	3.0	4.0	1.6	2.1	0.9	1.6	-0.5	0.7
Malta	3.8	6.1	1.6	9.1	4.2	2.3	-2.5	1.9	4.1
Hungary	2.9	4.1	9.4	7.5	6.2	5.5	8.3	4.6	9.8
Czechia	2.7	7.0	4.1	3.5	2.5	1.1	1.8	2.1	2.0
Portugal	2.6	6.1	5.4	5.3	5.8	7.8	4.8	2.9	4.4
Spain	1.9	0.6	0.7	-0.2	0.8	0.4	-0.1	-0.7	5.0
Lithuania	1.9	0.8	0.8	0.2	0.1	1.4	1.9	1.6	0.5
Italy	1.8	5.1	1.2	2.5	3.8	4.4	4.2	1.3	3.7
Poland	1.3	2.4	5.8	6.6	2.8	4.1	4.1	1.9	5.6
Latvia	1.1	2.7	0.7	2.7	2.4	0.0	0.6	0.9	10.7
Belgium	0.6	1.9	0.8	-0.8	0.9	2.1	0.8	0.7	7.9
Luxembourg	0.3	0.4	0.2	0.3	0.9	0.7	1.2	0.6	7.0
Netherlands	-2.3	0.6	1.2	2.3	1.9	1.4	-1.7	0.3	13.6
European Union - 27 countrie	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area - 19 countries (fror	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area - 18 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area - 17 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Bulgaria	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Denmark	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Germany (until 1990 former t	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ireland	:	:	:	:	:	:	:	:	:
France	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Croatia	:	:	3.2	4.7	4.9	3.8	0.9	2.1	4.5
Cyprus	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Austria	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Slovakia	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Finland	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Sweden	:	:	:	:	:	:	:	:	:

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

7. Εξελιξη Αλλαγης του Ακαθαριστου Χρεους των Χωρων της Ευρωζωνης (2009-2017)

GEO \ TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Greece	15.3	13.2	12.6	-27.2	8.6	-0.5	-4.5	1.9	1.4
Romania	9.2	7.7	6.0	5.0	3.0	3.5	1.0	2.1	1.8
Slovenia	11.7	3.8	8.9	6.1	16.7	12.5	4.8	-0.8	0.3
Malta	5.0	4.5	5.6	0.8	4.7	1.8	1.9	1.4	-0.5
Hungary	4.3	4.7	3.3	-0.9	2.5	5.1	3.9	1.7	3.1
Czechia	4.6	4.0	3.3	4.7	0.8	-0.5	0.4	-1.7	-0.1
Portugal	10.6	14.5	12.2	9.3	4.1	3.5	3.2	5.1	1.0
Spain	12.1	7.4	8.8	14.2	8.6	6.0	2.8	3.1	3.5
Lithuania	10.3	9.4	4.7	4.9	0.8	3.5	2.8	-1.1	2.6
Italy	6.4	5.1	3.2	5.0	5.1	4.1	2.2	2.7	2.5
Poland	6.0	6.3	5.2	1.7	2.9	-3.3	2.7	4.6	-0.1
Latvia	12.8	9.2	1.4	1.8	-0.5	2.8	-2.9	4.5	1.0
Belgium	5.6	4.7	6.6	4.1	2.5	4.2	1.7	3.0	0.5
Luxembourg	0.3	5.0	0.2	3.2	2.7	0.6	0.2	-0.8	2.9
Netherlands	0.1	3.7	3.5	4.8	2.2	1.3	-1.4	-1.1	-2.5
European Union - 27 countrie	:	:	:	:	:	:	:	:	0.7
Euro area - 19 countries (fror	:	:	:	:	:	:	:	:	0.8
Euro area - 18 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	:	0.8
Euro area - 17 countries (201	:	:	:	:	:	:	:	:	0.8
Bulgaria	:	:	:	:	:	:	:	:	-1.9
Denmark	:	:	:	:	:	:	:	:	0.1
Germany (until 1990 former t	:	:	:	:	:	:	:	:	-1.5
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	:	0.0
Ireland	:	:	:	:	:	:	:	:	0.2
France	:	:	:	:	:	:	:	:	2.9
Croatia	7.4	8.8	7.3	5.2	11.2	3.4	1.5	-0.7	0.4
Cyprus	:	:	:	:	:	:	:	:	-3.4
Austria	:	:	:	:	:	:	:	:	-1.7
Slovakia	:	:	:	:	:	:	:	:	1.3
Finland	:	:	:	:	:	:	:	:	0.4
Sweden	:	:	:	:	:	:	:	:	0.4

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)

8. Εξελιξη Αλλαγης του Ακαθαριστου Χρεους των Χωρων της Ευρωζωνης (2018-2020)

GEO \ TIME	2018	2019	2020
Cyprus	11.3	-1.3	18.1
Hungary	3.8	2.4	15.2
Spain	2.3	1.2	14.0
Poland	1.3	0.4	12.5
Slovenia	0.8	-1.0	12.1
Romania	3.1	4.1	12.0
France	2.4	2.7	11.9
Lithuania	-2.7	4.5	11.2
Slovakia	0.9	0.9	10.6
Belgium	1.2	1.6	10.5
Portugal	1.0	0.3	10.3
Estonia	-0.2	0.9	10.2
Italy	2.9	1.6	9.9
Croatia	0.3	1.6	9.8
Malta	-0.3	0.4	9.6
European Union - 27 countrie	0.9	0.7	9.5
Euro area - 19 countries (fror	0.9	0.7	9.5
Euro area - 18 countries (201	0.9	0.7	9.5
Euro area - 17 countries (201	0.9	0.7	9.5
Austria	-1.2	-1.2	9.3
Finland	0.5	1.4	9.0
Denmark	-0.9	0.5	8.7
Germany (until 1990 former t	-1.5	-0.5	7.9
Czechia	-0.3	0.1	7.2
Greece	9.6	-2.0	6.0
Latvia	1.0	1.4	5.1
Netherlands	-1.9	-1.4	5.0
Bulgaria	-1.3	-0.2	4.6
Sweden	-0.1	-2.3	4.3
Ireland	1.4	-0.5	3.7
Luxembourg	-0.2	2.2	3.0

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, (2022)